

JAK DÁL?

Juniorhotel CKM Krakonoš v Mariánských Lázních se již po druhé stal místem, kde se ve dnech 22. - 24. II. 1974 konala celostátní porota SSM k problematice pobytu v přírodě.

Jejímu zahájení byli přítomni tajemník ÚV SSM s. M. Španiel, tajemnice ČÚV SSM s. M. Petřelová a vedoucí TVB oddělení ÚV SSM s. A. Szabó. Jednání se zúčastnili zástupci TVB oddělení ČÚV a SÚV SSM spolu se zástupci Instruktorského sboru a Metodické rady pro pobyt v přírodě, dále představitelé CKM SSM, Svazu turistiky ČSTV a Ministerstva školství ČSR. Přizváni byli i tajemníci NP několika okresních a krajských výborů SSM.

Cílem této celostátní porady bylo zhodnocení dosavadních výsledků práce na úseku pobytu v přírodě o projednání principů dalšího rozvoje této činnosti.

Program porady byl možné charakterizovat velice stručně: přednesení dvou zásadních referátů, diskuse v plenu i v jednotlivých sekčích, jejichž závěry vycházely i z námětů a kritických připomínek, které zazněly v průběhu třídního jednání. Následující řádky by měly stačit k vytvoření představy o obsahu této akce i o cíli, který na další období pro tuto oblast vytýčila: získat pro pobyt v přírodě mnohem více mladých lidí. Dosáhnout toho, aby tato forma zájmové činnosti v základních organizacích SSM opravdu „zdomácněla“.

NAPRAVIT, CO JSME ZAMEŠKALI

Po dva dny patila jedna židle za předsednickým stolem Laco Khandlovi, pracovníkovi TVB oddělení SÚV SSM a tajemníkovi sekce turistiky TVB komise SÚV SSM.

- Laco, v čem vidíš - jako zástupce slovenského orgánu na této poradě - její význam?

Především v tom, že jsme se poprvé od vzniku SSM zamysleli celostátně nad tímto druhem zájmové činnosti a vysnili si, co je zde podstatné a co okrajové. Bylo to třeba, protože dosud byla spolupráce mezi republikovými orgány nedostatečná. To, co jsme zameškali, jsme dohnehli alespoň trochu. Slibili jsme si, že se budeme scházet aprovdu providelně. Bude to užitečné - máme přece stejně cíle i problémy, i když se v pobytu v přírodě a turistice projevují určitě národní specifika.

- V čem je vidíš?

Například ve vztahu lidí k přírodě. V ČSR byly již dříve velké městské aglomerace, hodně průmyslu, a to tento vztah ovlivnilo. Lidé si vytvořili k přírodě svátečnější vztah. Turistika zde má daleko větší zájem ve sportech, v trampinku... U nás byli lidé zvyklí na kopce a na sarmaty, na drsnější podmínky - svůj vztah k přírodě si ani neuvědomovali, spíš ho cítili podvědomě. A z této historie ještě hodně přetrávává.

- Do třetího - co tě na poradě nejvíce zaujalo?

To, že se mnoho lidí úplně nezávisle na sobě postavilo za rozšíření této zájmové činnosti do základních organizací. O tomto problému nehovořily jen hlavní referáty, ale i diskusní příspěvky. Potvrdilo to skutečnost, že jsme v minulosti na něco zapomněli. A taky velkou snahu to napravit.

Z REFERÁTU HODNOCENÍ DOVADNÍHO VÝVOJE NA ÚSEKU POBYTU V PŘÍRODĚ V SSM

Cílem jsou základní organizace SSM

V ČSR byl v roce 1971 ustaven Instruktorský sbor pro pobyt v přírodě při ČÚV SSM - k 1. 1. 1974 měl IS 280 členů... Předpokládaná doba působení instruktora, který počítala s dvouletým členstvím v IS, je dnes již překonána a bude nutno uvažovat o jejím prodloužení... V současném stavu IS je možné ocenit dobrou kontrolní činnost a kvalitní systém řízení v centru. Všechny uvedené zkušenosti a poznatky však pronikají příliš pomalu do nejzákladnějších článků organizace. Dalším pozitivním rysem práce IS je jeho koncepčnost, systematickost a vysoká odborně politická úroveň jeho členů...

V SSR byla věnována velká pozornost otázkám péče o kádry - Turistická sekce vyškola celkem 301 instruktörů... Systém výchovy kádrů byl zaměřen poněkud jinak než v ČSR - na ziskání instruktora, kteří se zapojí především do práce na úrovni OV SSM a větších organizací. Proto již při výběru frekventantů měly OV, resp. KV SSM a ZO SSM, se zájemci konzultovat možnosti využití kvalifikace a na jejím základě doporučit uchazeče na školení. Po vyškolení byly odesílány na KV, OV a ZO SSM hlášení s doporučením pro využití absolventa v jejich práci. Tímto systémem byla dána ZO SSM a lidem článkům přímo odpovědnost za výběr a využití absolventů a také možnost vyslat na školení jen toho, kdo má pro další práci předpoklady. Ne vždy však byl vyslán zájemce, který by odpovídal určitým kritériím a ne vždy byla po návratu využita kvalifikace instruktora...

Celá oblast výchovy kádrů dostává od 1. 1. 1975 novou podobu - nové tělovýchovné a branné kvalifikace SSM, které budou od tohoto data platit po dobu dvou let, budou pak upraveny a zapracovány do JKCTR ČSTV. Dostáváme se do situace, kdy avšak zájemci instruktör budou po úspěšném absolvování našeho školení současně nositeli obojí kvalifikace podle JKCTR.

Využívat toho, co máme

Díky péči státních orgánů o rozvoj SSM a výchovu mládeže se hlavně v průběhu roku 1973 rapidně zlepšila MTZ v mnoha ZO SSM (z dotace 100 mil. Kčs). Současně bylo možno zaregistrovat snahu mnoha ZO SSM o získání MTZ brigádníckou činností...

Na úrovni okresů a krajů je značná nerovnoměrnost vybavení jednotlivých orgánů, což zpravidla velmi ovlivňovalo i výkypy v rozvoji turistiky... Turistických základen, které provozují PSM, je celkem 60, některé jsou však v přestavbě a téměř všechny jsou zřízeny pouze na letní provoz. Přesto - snad špatnou koordinaci či skutečně nedostatkem zájmu - jsou stávající základny vytíženy velmi málo. V ČSR je z celkového počtu 47 základen podle statistiky využito jen 50 procent... V uplynulém období se nepodařilo odstranit komerčnost zařízení. Tyto úkoly jsou velmi náročné a vyžadují řešení na úrovni OV SSM za pomocí dalších institucí a orgánů (NV, PSM)...

Z papíru do praxe

Konkrétní spolupráce uvnitř SSM byla poměrně chudá a Turistická sekce a Metodická rada - v Žáké spolupracovaly s TVB komisi ÚV SSM - měly co dohánět. Rezervy jsou také ve spolupráci s vysokoškoláky a především pionýry...

V SSR byla poměrně uspokojivá spolupráce s ČSTV - Slovenským svazem turistů... Je však potřebné nejen důsledněji plnit konkrétní společné úkoly, ale navázat i spolupráci se všemi „přesunovými“ sekčemi SST, nejen s komisí

mládeže. A to ne pouze na úrovni SOV SSM, ale i na nižších řídicích stupních...

V ČSR je spolupráce s ČSTV - Svozem turistiky také na dobré úrovni. O velmi úzkých kontaktech svědčí i to skutečnost, že řada pracovníků tohoto svazu se aktivně podílí na práci odborného aktivity SSM a naopak... S ostatními orgány a organizacemi spočívá tato spolupráce především ve využívání jejich poznatků a v týmové práci odborníků při koncepcioní činnosti...

Za přírodu i za hranicemi

V oblasti mezinárodní činnosti jsou realizovány některé akce již tradičně (např. reciprocity instruktorů ČOV SSM s finskou organizací Suomen Lata), jiné jsou připraveny jako programy, použitelné v případě zájmu pro podmínky KV, OV či ZO SSM (např. přechody rumunských jižních Korpat - akce SÜV SSM, přechod pohoří Retezatu - akce ČOV SSM).

Na základě cílů, stanovených v mezinárodní oblasti celosvazově, je možné předpokládat především účast mládeže ze zahraničí na našich akcích a opačně, dle studijní cesty a pobytu a jen jedině československé turistické expedice s cílem navázat spolupráci s kolektivy mládeže v zahraničí, poznat jejich turistickou činnost a současně získat poznatky o dalších pohorších a tyto poskytnout čs. mládeži a turistické veřejnosti...

Z Návrhu dalšího rozvoje pobytu v přírodě a turistiky v SSM

Na úseku pobytu v přírodě a turistiky stojí před celým svazovským hnutím tyto základní úkoly do II. sjezdu SSM:

1. Zvýraznit socialistický charakter turistiky, usilovat o důsledné naplnění principů a zásad, vycházejících ze socialistického systému tělesné výchovy, zvláště principů ideovosti, masovosti a jednotnosti.
2. Neustále usilovat o takové programové a obsahové zaměření, které co nejúčinněji přispívá ke komplexní výchově a harmonickému formování socialistických rysů mladých lidí.
3. Vytvářet v těsné spolupráci s dalšími organizacemi a institucemi, zvláště s ČSTV, takové politické, organizační, kádrové, materiálně finanční a další předpoklady, které napomohou masovému rozšíření turistické činnosti nejen mezi členy SSM, ale i mezi mladými lidmi vůbec.
4. Důsledněji působit jako integrovaná, organizační součást tělovýchovné branné činnosti SSM, jakoz i celého turistického a tělovýchovného hnutí v naší společnosti.
5. Neustále využívat nejnovějších poznatků vědy a techniky, modernizovat formy a metody práce, tvorivě přehodnocovat tradice, vyžadovat náročnost, adekvátní současným úkolům naší společnosti.
6. Hlavní pozornost zaměřit k základním organizacím a jejich zájmovým kolaktivům, poskytovat jim pomoc o podporu, pomáhat jim ve správném zaměření činnosti.
7. Intenzivněji využívat zkušenosť mládežnických a turistických organizací bratrských socialistických zemí a za tím účelem s nimi navázat užší spolupráci.

Bude třeba, abychom v nejbližším období vytvořili ucelenou koncepci pobytu v přírodě a turistiky v SSM, v níž bude shrnut celý dosavadní vývoj této činnosti v mládežnickém hnutí a přehodnocen a ujasněn zvláště celý souhrn teorie a praxe tzv. tábormického hnutí. V této koncepci bychom měli přispět i k ujasnění vzájemného vztahu a obsahu termínu „pobyt v přírodě“ a termínu „turistika“...

Víme velmi dobře, že nestočí vše jen teoreticky a metodicky rozpracovat, ale že je třeba je takto dořešené poskytnout celé naši milionové armádě svazáků...

Přestože jsme v minulosti zvláště na úrovni republikových orgánů dospáli v této sféře významných úspěchů, přece se nám nepodařilo vybudovat takovou řídící a organizační síť, která by zabezpečovala činný přenos zásadních záměrů až do našich základních organizací...

Na každém řídicím stupni by mělo být těžiště práce na pracovních aparátech, ale na příslušném aktivu... Předpokládáme, že do konce roku 1975 budou dobrovolné aktivity do budovány na všech řídicích stupních...

Bude nutné vyvarovat se zlozvyku organizovat jen akce a nemít sily na řešení dalších otázek. Význam akcí není možno podcenovat. Je však třeba, aby byla činnost našich aktivů všeobecná, zaměřená k ucelenému vytváření podmínek pro pobyt v přírodě a turistiku. Vždy například daleko větším přínosem pro mladé lidi v okresech bude, když se namísto organizování několika akcí podaří dořešit otázky vhodných táborišť, využívání našich zařízení nebo objektů jiných složek apod...

V tomto roce se dostaly do konečného stádia přípravy na zavedení systému výchovy kádrů v oblasti TVB v našem Svazu. V příštím roce bude tento systém závazný pro všechny naše složky. Jde o systém výchovy kádrů, který bude třeba dopracovat do podrobnosti jako systém skutečně komplexní péče o kádry, a ta tak, aby byl dialektyčky spjaty se systémem péče o kádry v SSM a Jednotnou kvalifikaci cvičitele, trenérů a rozhodčích, platnou v ČSTV. Znamená to, že zatímco na jedné straně budou normy tohoto systému od 1. 1. 1975 závazné, na druhé straně bude tento systém dotvářen, aby v roce 1977 vnesl do připravovaného systému výchovy kádrů, jednotného pro celé tělovýchovné hnutí v ČSSR, naše zkušenosť a obohacení...

V budoucnu budeme muset dořešit například i otázku důsledného využívání kvalifikace absolventů školání. S tím je spojen perspektivní výběr kádrů o jejich rozšíření, zejména na úrovni okresů, úzký kontakt s kádry, pomoc v jejich práci. Nedořešeným problémem je i pravidelné oceňování práce aktivistů, uskutečňované v jejich volném čase...

Bude třeba daleko více organizovat akce na nižších stupních, zvláště na úrovni OV SSM a větších organizací. Je třeba, aby zejména velké organizace připravovaly akce nejen pro sebe, ale i pro další mladé lidi z obce, města, závodu či okresu...

Nejdříve nám jen o kvantitu, ale souběžně a postupně se budeme snažit o to, aby rostlo i úroveň této činnosti. V souvislosti s tím nám půjde i o podporu vzniku a rozvoje zájmových kolaktivů při základních organizacích, celoškolských a celozávodních výborech...

Budeme stovět zejména na dosavadní spolupráci ČSTV a jeho Svozem turistiky... Za nejzávažnější přítom povídajeme spolupráci v těch otázkách, které se přímo týkají masového rozvoje pobytu v přírodě a turistiky a vytváření podmínek pro tento rozvoj. Bude však třeba dořešit i některé otázky vztahu obou organizací, dělby činnosti, vzájemné pomoci, zejména v oblasti kádrů a MTZ. Nevyhnutelná je dobrá spolupráce na všech stupních řízení a také na úrovni základních kolaktivů...

Dosud jsme nedožíeli spolupráci s ROH, zejména možnosti využívání rozsáhlé materiálně technické základny ROH pro členy SSM za přijatelných finančních a jiných podmínek. Na úrovni republikových orgánů je třeba projednat s ministerstvem školství podíl škol, učilišť a jejich pedagogických pracovníků na pomoc při rozvoji pobytu v přírodě a turistiky mezi mládeží... Máme zde na mysli zejména pomoc učitelů a vychovatelů při organizování této zájmové činnosti mezi žáky a při zakládání činnosti kroužků, díle na vytváření sezónních ubytoven v prostorách škol a jejich efektivní využívání... V obou republikách chceme zintenzivnit i spolupráci se složkami státní a dobrovolné ochrany přírody...

V oblasti MTZ investičního charakteru je v současnosti složitá a neuspokojivá situace jako následek často nekonceptního přístupu k této oblasti. Základním záměrem je ve smyslu závěru V. pléna OV SSM vybudovat nebo doprovodit v každém okrese alespoň jednu turistickou základnu a snažit se o jejich důsledné využití... Mělo by se jednat zejména o stavby v rámci akce Z.

V posledním období máme možnost získávat kusé, skromné informace o pěkných výsledcích v turistice mládeže v jiných, zejména socialistických zemích. Přitom stále nemáme po ruce kompletnější informace, které bychom mohli využít v naší práci... Bude třeba zabezpečit, aby těžiště mezinárodní činnosti bylo v přímém získávání poznatků o pobytu v přírodě a turistice mládeže v jiných zemích socialistické soustavy, díle ve vzájemném poznávání se na akcích. V obou případech by mělo jít o mezinárodní činnost jen ve federálních dimenzech... Pokud jde o organizování různých akcí, jako např. přechodů po hoři v jiných státech, domníváme se, že by měly být v nejbližším období už víceméně jen záležitostí ZO SSM a jejich specializovaných zájmových kolektivů...

V sobotu večer se „pracovní doba“ pro účastníky porady protáhla - diskuse v šesti sekčích trvala až do pozdních nočních hodin. Jejím vedoucím jsme druhý den položili dvě otázky:

1. O čem se v sekci nejvíce hovořilo?
2. Co nového se objevilo v jejích závěrech?

Sekce řídící a organizátorské činnosti - dr. Jan Bruthans:

1. O tom, jak rozšířit zájmovou činnost pobytu v přírodě v základních organizacích a na okresních výborech SSM. O tom, kde vidět příčinu dosavadních neúspěchů při rozšířování činnosti do krajů a okresů. Zda v nedostatečných organizačních a informačních vazebcích centra s kraji v chybějícím propojení krajů s okresy, či v zatížení KV a OV SSM jinými úkoly a z toho vyplývající nedostatečná podpora pro práci instrukturů pobytu v přírodě.

2. Doporučujeme, aby těžiště práce instrukturů bylo přeneseno na OV SSM. Tomu bude odpovídat i organizační struktura - většina instrukturů bude aktivisty OV SSM. Kromě přípravy, organizace a vedení akcí se budou starat o zájmovou činnost pobytu v přírodě v rámci celého okresu. Budou podchycovat, koordinovat a řídit práci jednotlivých ZO SSM na tomto poli, účastní se práce TVB komisi, budou se podílet na školení organizátorů TVB činností. Aktivisté budou řízeni příslušným pracovníkem OV SSM, zodpovědným za vytváření optimálních podmínek pro tento druh činnosti a za práci TVB komisi. Skupina aktivistů při

KV SSM bude organizovat tuto zájmovou činnost v rámci krajů, podílet se na organizaci a vedení akcií, školit instruktory příslušného lyžařské turistiky. Zásada řízení pracovníkem KV SSM a TVB komisí je stejná jako na okrese. Vzájemná informovanost a koordinace práce aktivů v jednotlivých stupních organizace je zajišťována prostřednictvím zástupců okresních aktivů ve vedení aktivity KV SSM a zástupců aktiv KV SSM ve vedení aktivity zájmové činnosti pobytu v přírodě a turistiky ČOV SSM v rámci působení TVB komise ČOV SSM.

Sekce péče o kádry - Ing. Helena Hemelšková:

1. Diskuse se týkala převážně koncepcí různých systémů v oblasti péče o kádry v obou republikách. Lidi hodnotili dobré a kritizovali méně dobré v obou systémech. Na základě této analyzující diskuse se hledalo řešení, které by vyhovovalo ČOV i SÚV SSM.

2. Pro ČOV SSM vyplývalo, že činnost na úseku pobytu v přírodě bude na základě současných požadavků důsledně přesunuta do krajů a okresů, což se samozřejmě týká i výchovy kádrů. Na centrální úrovni bude pracovat jen menší skupina instruktorů, kteří se budou podílet hlavně na ústředních akcích a zabezpečovat školení instruktorů III. stupně na úrovni krajů. SÚV SSM rozšíří svou činnost v oblasti péče o již vyškolené instruktory a bude se více věnovat hodnocení jejich činnosti a kontrole jejich využití.

Sekce obsahového zaměření a kvality činnosti - Ing. Petr Holec:

1. Nejvíce se diskutovalo o tom, jak naší činnost zpřistupnit co nejsířšimu okruhu zájemců. Je mnoho příčin, které objektivně působí proti této snaze - většina z nich leží mimo programovou oblast, ale povídali jsme si o nich. Za nejdůležitější pokladám zcela jednoznačné konstatování, že nelze použít direktivních metod. Shodli jsme se na tom, že nejlepší cestou bude využít masových akcí spontánního charakteru, např. sporty, kde bychom se spolupodíleli na přípravě programu pro volné chvíle. Podobné akce bychom chtěli pořádat i s omi - bylo by dobré navázat na tradiční setkání v lesích. Předpokládáme, že tímto způsobem můžeme získat řadu příznivců, kteří budou ve svém okolí ovlivňovat svým zájmem i zájmy ostatních.

2. Mnoho nového diskuse neobjevila. Mně, jako předsedu Programové rady, potěšilo, že potvrdila základní úkoly, jež jsme si pro tento rok vytýcili. Z těch, které by měly mít největší dopad, jen jeden: záměr systematicky zpracovat dosavadní zkušenosti tak, aby se usnordnila a zkompletovala příprava nových akcí. Instruktori by měli mít k dispozici jednok údaje o tom, jaké akce se již konaly a jaký měly obsah, jednak jakýsi přehled o základních stavebních prvcích programu.

Sekce materiálně technického zajištění - Ing. František Rubec:

1. O koncepcnosti v této oblasti, o skutečně účelné spolupráci s institucemi na tomto úseku a o daleko větším využití poměrně značných kapacit ministerstva školství.

2. Zdůraznění faktu, že se rozvoj turistické činnosti mládeže bude muset v budoucnu přizpůsobit oprávněným požadavkům zákona na ochronu životního prostředí. Už teď bychom měli být při rozšířování materiálně technické základny předvídat a měli bychom dělat všechno pro to, aby tvůrci zákonu nezapomněli při jejich přípravě na místo pro tento druh zájmové činnosti.

Sekce spolupráce s jinými složkami - dr. Milouš Stárek:

1. Lze říci, že to byl sice všeobecný, ale nesmírně závažný a svým dopadem velmi důležitý požadavek - aby vlastní realizace a výsledky jednání nezůstaly jen na pa-

pře, aby byly opravdu uskutečněny a datazeny k pozitivnímu konci, a to až na největší stupeň organizace. Záleží na tom, aby výsledků bylo dosaženo co nejrychleji, co nejefektivněji a s co největším a nejširším dopadem.

2. Oproti mnoha dřívějším, často teoretickým proklamacím o úvahám o spolupráci, je evidentní nesmírná ochota ke spolupráci, ochota přispět v co největší míře k realizaci toho, čemu říkáme „harmonicky vyvážený člověk“, tolik potřebný pro dnešní socialistickou společnost.

Sekce pro mezinárodní činnost - Ing. Jan Pleticha:

1. Diskuse se soustředila především na možnost cestování co největšího počtu svazáků do socialistických zemí. Je paradoxem, že do této země je možné vyjet zcela bez problémů třeba jako para lidi se zájmem o putování v horách, při plavbě po řekách, ale nemá zcela možné vyjet jako organizovaná skupina, tedy organizace SSM, která se chce při této cestě setkat s podobnou skupinou partnerské organizace. Je tím myšlen styk mezi jednotlivými články partnerských organizací mimo rámec již uzavřených družebních

styků. V sekci se vyskytla řada připomínek k tomu, že mnohé organizace, zaměřené zájmově, nemohly tyto cesty uskutečnit a bylo jim doporučeno navázat kontakt s družební organizací, jejíž členové ovšem jejich specifický zájem, např. o pobyt v přírodě, nemají. Diskutují poukazovali i na to, že dosavadní styky mezi družebními organizacemi mají často důležitou k atraktivnímu pobytu v přírodě a turistice - při jejich plánování by tedy býlo nutno zařadit do programu vzájemných výmen i akce pobytu v přírodě. Zájem je i o společné tábory, putování a setkání v přírodě, tedy o pozdní přírodu, spojené s pozdním životem partnerské organizace. Styky s pokrovkovými organizacemi v kapitalistických státech, zabývajícími se pobytom v přírodě a turistikou, budou i nadále řízeny ústředím. Diskuse se zabývala hodně i činností CKM a MBT. Činnost CKM by měla být programově bohatší, měla by se soustředit na návštěvu netradičních míst a samozřejmě svou jednoduchostí a malou náročností na vybavení by se měla stát finančně přístupnější mladým lidem.

VODA ROKU 1974

Na otázky redakce ML odpovídá metodik vodácké činnosti Ing. ANTONÍN JARUŠEK

- Na jaké tradice předchozích let je třeba ve vodácké činnosti navazovat?

Byl bych rád, kdyby se počalo udržet tradici harmonického spojení vodní turistiky s ostatními formami pobytu v přírodě. V tomto duchu byly vedeny i všechny vodácké ÚTŠ. Raději bych se ale zmínil o tradicích, na které by se navazovat nemělo. Jenak špatné materiální vybavení a potom fakt, že se nám z vodácké činnosti poněkud vytrácí potřebná masovost.

- Co lze udělat pro to, aby se překlenula izolace Metodické rady, TVB komise ČUV - SSM a jejich orgánů od OV a ZO SSM?

Použili pírování. Jsém stavář a přes „mezery“ se obvykle staví most a nejčastěji se staví z obou stran. My ho pořád stavíme jen z té jedné. Nebo jiné pírování, chocičli: Stavíme dům a začínáme od střechy. Copak naši instruktoři nemají svoje základní organizace? Proč je jejich práce vidět jenom nahoře?

- Které akce letošního roku si zaslouží největší pozornost?

Pro náročné zájemce to budou Jugoslávské prázdniny s kursem potápění. Domácí akce souvisejí všechny se sportovním a budou pořádány ve spolupráci s ČSTV. Nejzajímavější by snad mohly být vodácká rallye na Střelce a lyžařsko-vodácká jízda v Jeseníkách. Ale kdo zná vodu ví, že o záboru není nikdy nouze, i když jde třeba o nenáročné splutí řeky.

- Jaký má názor na akce experimentálního charakteru, zejména na akce využívající několik odborností dohromady?

O experimentálních akcích se toho namluvilo již dost. Napadá mě opět přirovnání Pavla Tajovského: experimentální akce, to je výzkum a vývoj v průmyslovém podniku, a to běžné masové akce - to je sériová výroba. Oboje je nutné, ale výsledky vývoje se musí zavádět pružně do výroby. Co do objemu musí však převládat sériová výroba. A akce kombinované? Já jsém zastánce všeobecnosti, proto je vltavm a myslím, že přináší zájemcům opravdu pestré prožití dovolené nebo prázdnin. Jen je třeba překonat organizační potíže a zajistit vybavenost materiálem.

- Jakým způsobem se dají nahradit mezery v dosavadním vodáckém vybavení?

Velkorysou dotaci a rychlým razesláním objednávek, nebo budeme letos bez lodí a nebude možno udělat ani ÚTŠ, a dalších akcí nemluvě. To jen pro začátek. Dále je zapotřebí vybudovat pro VOTS středisko, podobně jako má léto na Lipnici.: Pro akce masové, re-

kreačně výcvikového charakteru, pak na některé vhodné řece řetěz náročných středisek pro týdenní až čtrnáctidenní putovní výcvikové tábory. Dále pak do této podpořit vybrané vodácké kluby a oddíly v místech se zajímavou vodou se smysluplně zajistění možnosti používat jednorázově jejich zařízení pro akce ČUV SSM, případně KV SSM.

- Jak se může uplatnit instruktor, na něhož nevybude žádná akce?

Jeho povinností je nabídnout své služby KV SSM a OV SSM. Setkáli se tam s nezdímem, má stále možnost využít činnost ve svém vodáckém klubu nebo oddíle nebo v ZO SSM. Má-li zájem, aby mu tato činnost byla počítána do prolonace, musí o ní podat metodikovi patřičnou zprávu.

- Jaké má instruktor povinnosti vůči ZO SSM?

Kromě základních povinností člena bohužel zatím žádné. Doufám však, že se to napraví.

- Kde jsou rezervy práce vodácké odbornosti Sekce pro pobyt v přírodě?

Především v materiálním vybavení. V roce 1974 víc než polovina instruktorů byla „bez práce“, protože nebyly lodě.

- Jaké je spojení s ostatními odbornostmi?

Dobré, jednak prostřednictvím metodiků ve vedení IS, jednak samotných instruktorů, z nichž řada má kromě vody i další odbornost. Koneckonců, výsledkem jsou i kombinované akce.

- Co bude rozhodující pro prolonaci instruktora?

Vše, co je jejich povinností. Bude se také více přihlížet k práci v kraji, okrese a místě.

Foto: J. Kvíčal

NA TRASÁCH EXPEDICE 30

Hovořit o tom, co je to vlastně Expedice 30, by bylo možné dívat do lesa. Tato turisticko-branná akce mládeže, která má za úkol připomenut slovné partyzánské tradice, osvobození Československa Rudou armádou i úspěchy při budování socialismu, vstoupila už do našeho povědomí jako jedna z nejmasovějších akcí naší mládeže. Sdělovací prostředky přinášejí denně zprávy o různých pochodech, turistických srazech, branných hrách, které v rámci Expedice 30 podnikají kolektivy mládeže od pionýrských oddílů, přes oddíly turistů až po základní organizace SSM ve spolupráci s nejrůznějšími složkami Národní fronty.

Akce Expedice 30 zahájila v březnu 1974 v Praze a měla být ukončena v srpnu 1975 při XI. Mezinárodním výstupu mládeže na vrchol Rysů. Dnes, před jejím zakončením, lze hodnotit průběh její první poloviny jako úspěšný. Problémy se ovšem vyskytovaly.

Zahájení mělo ve všech krajích masový průběh, díky dobré propagaci celé akce. Zdá se však, že organizátori opomněli podchytit první zájem kolektivů mládeže a kladli větší důraz na akci k samotnému zahájení, než na pravidelné plnění podmínek Expedice 30. To se také stalo, že počty přihlášených kolektivů a jednotlivců se zvyšovaly jen pomalu. Slabý začátek ovšem vlivně i tyto skutečnosti: opožděně ustavování štábů, především okresních, a tiskárna zavírána později vydání zápočtových listů. Proto dřívější štáb prodloužil termín přihlášek do začátku října.

Letní sezóna aktivizovala kolektivy dětí a pionýrů a umožnila praktické plnění podmínek Expedice 30. Počet přihlášek rychle stoupal a ke dni uzávěrky, 6. října, bylo v celém Československu přihlášeno 60 000 kolektivů s 1 014 589 členy. Podmínky Expedice 30 nalezly ohlas zvláště mezi mládeží do 15 let - tvoří více než 80 % všech účastníků. Zvláště dobře si vedou na Slovensku, kde počet přihlášených je o mnoho nižší než celkový počet v českých zemích.

I když začátek akce byl opožděný, hned po prázdninách začaly fungovat štaby Expedice 30 ve všech krajích a okresech. Jsou v nich zastoupeny nejen zástupci vyhlášovatelů, ale i zástupci dalších složek, jako třeba Krajské odborové rady, Krajských muzeí (Bratislava a Jihočeský kraj), SČSP (Jihomoravský kraj), Krajského ústavu památkové péče (Severočeský kraj) atd.

Úroveň práce jednotlivých štábů závisí především na zájmu zástupců o Expedici 30 i na vzdělémých vztazích mezi hlavními vyhlášovateli - SSM, ČSTV, Svazarmem, Svazem protifašistických bojovníků. Nejaktivnějším spolupracovníkem SSM je právě Svař protifašistických bojovníků, který se zapojil do práce velice aktivně. Soudruzi z SPB na mnoha místech spolupracovali především na přípravě tras, které připomínaly boje partyzánum, Slovenské národní povstání a osvobození ČSSR Sovětskou armádou. Trochu opožděně začal spolupracovat i Svazarm, který svoji pozornost zaměřil na přípravu branec. Nejslabší zájem ze spolu-vyhlašovatelů o proniknutí Expedice 30 do celého vlastního hnutí je v ČSTV. Zde se Expedice 30 stala jen určitou verzí vlastních akcí Čs. svazu turistů.

Za přípravu, organizaci, průběh a hodnocení E-30 nesou primou odpovědnost štaby. Největší tlač práce leží na bedrech okresních štábů, které pracují se základními kolektivy, podle metodických pokynů. Nesprávný je ovšem postup, kdy se základní organizace SSM, Svazarm a tělovýchovné jednoty ČSTV nepodílejí na přímém organizování E-30 přípravou tras, srazů a setkání. Mají-li záměry E-30 zakotvit trvale v činnosti mládeže, pak hlavní úlohu musí sehrát právě nejnižší články těchto organizací. Štaby by měly na pravidelných poradách sledovat jak jednotlivé základní organizace plní podmínky Expedice 30 a organizovat předání zkušeností.

Příklady z plnění ukazují, že ne všechna jsou dobré známy nebo pochopeny podmínky Expedice 30. Problemy jsou hlavně v plnění podmínky Čín E-30. Čín E-30 svým obsahem a provedením musí odpovídat celospolečenským cílům a přitom by neměl nahrazovat jiné soutěže a akce zahrnuté do Expedice 30. V rámci Čínu E-30 zaměřuje ústřední štáb pozornost základních organizací na získání nových, dosud neznámých anebo zapomenutých skutečností z národně osvobozeneceského boje našeho lidu a osvobozenovacích akcí Rudé armády. Ze tyto možnosti jsou, ukazuje příklad z Mostecka. Členy Expedice 30 byly letos na Klinech v Krušných horách vykopány zbytky sovětského letadla. Na místě, kde letadlo bylo sestřeleno a zohynul pilot, bude postaven pomníček.

Největší chlás Expedice 30 je mezi pionýrskými kolektivy. Expedice 30 v PO SSM navazuje na velmi úspěšnou soutěž P-25. Akce pionýrů jsou také nejrozmanitější a mají nejmasovější charakter. Během roku 1974 proběhl například den mladého obránce vlasti, organizovaný ve spolupráci s ČSLA, MV a LM, dále celá řada akcí k 30. výročí SNP, probíhají i výtvarné soutěže, místní festivaly sovětských filmů, dny přátelství, besedy s odbojáři a hlavně pak nejrůznější pochody po stopách partyzánum, které jsou vžebec nejpočetnější.

Do štábů Expedice 30 dochází denně množství hlášení o splněných úkolech. Akce nikde neprobíhá formálně. Dnes, před jejím skončením, můžeme říci, že to bylo akce úspěšné, která umožnila desetitisícům mladých lidí poznat krásy naší socialistické vlasti a seznámita je s hrdinou historii osvobození před třiceti lety. Foto F. Dostál

Vodácká část Československé spartakiády 1975 se skládá ze tří druhů akcí vodní turistiky.

1. Akce bloku „Východní na ČSS 1975“ - splutí Otavy, Vltavy, Lužnice.

Přihlášku na tato splutí je nutné zaslat nejpozději do 15. dubna. Posláním této akce je umožnit co nejvíce vrstvám pracujících a mládeže účast na vodáckých plavbách i na sportakidním srazu v Praze. Každý, kdo se přihlásí (nutno vyplnit přihlášku a účastnický list a zaslat na adresu Výbor svazu turistiky ČUV CSTV, s. Šetinová, Na Poříčí 1, Praha 1, PSČ 115 30), bude mít zajištěnou přepravu lodí přes hráze přehrad Lipno, Orlick a Slapy. Účast na vlastní spartakiádě a ubytování ve spartakiádním srazovém prostoru od 24. června do 20. června 1975.

Absolvováním splutí lze plnit zápočtovou cestu II. stupně obtížnosti. Trasa se dříve zvládnout po etapách. Poslední etapa musí být načasována nejpozději od 21. do 24. června s dojezdem do Prahy - Bránska 24. června do 14.00 hod.

Vltava

Začátek budí v Lenoře (nejpozději 14. června), Vyšším Brodě (16. června) nebo v Českých Budějovicích (19. června). Všechny termíny platí jako nejzáří pro zdatné vodáky.

Termíny přepravy lodí nákladními vozy přes přehradu:

Lipno (od osady Lipno do Vyššího Brodu pod klášterem) 15. až 16. 6.

Orlick (nad korunou hráze po pravé straně přehradu do Solenice pod přístavištěm pohádky) 19. - 22. 6.

Slapy (nad korunou hráze po levé straně toku řeky pod přehradou pod přístavištěm pohádky) 22. - 24. 6.

Ukončení plavby bude v prostoru loděnic mezi železničním mostem v Bráničku a loděnicemi po levé straně toku řeky.

Lužnice

Start v Suchdale nejpozději 16. června, proplutí soutokem Vltavy a Lužnice (Kofensko) nejpozději 19. června. Plavba dále pokračuje po trase Vltavy.

Otava

Za příznivého stavu vody start u soutoku Křemelné o Vydry u Čeňkovy plíž nejpozději 18. června, bude-li málo vody, start pod Sušicí u Hydčic nejpozději 19. června. Po třech dnech plavby trasa navazuje na vltavskou větev.

VODÁCKÁ [A TURISTICKÁ] SPARTAKIÁDA 1975

Ukončení plavby

Po splutí do Bránska 24. 6. odešlou účastníci lodě z nádraží Praha-Bránilk budou na řece Sázavě na soutěž nebo domů. Pro vodáky, kteří se budou chtít zúčastnit soutěže na Střele, bude v Bráničku vyhrazen hledaný prostor, odkud se lodě odvezou 27. června na místo startu.

Účastníci plavby budou i se zavazadly doprovázeni 24. června do srazového prostoru v Šáreckém areálu, kde si mohou postavit stan. Likvidace táboriště 30. 6. 1975.

Poznámka: Všem školákům, kteří se účastní vodáckých akcí ČSS, končí školní rok 13. 6. 1975.

2. Turistický sraz ČSS 1975.

24. 6. - příjezd účastníků, slavnostní zahájení srazu v 18 hod.

25. 6. - slavnostní zahájení ČSS

26. 6. - vodácká soutěž na Sázavě, návštěva zkoušek na Strahově

27. 6. - návštěva zkoušek na Strahově

28. 6. - soutěž na Střele, hlavní spartakiádní dny na Strahově

29. 6. - slavnostní průvod Prahou, hlavní spartakiádní dny na Strahově

30. 6. - zakončení srazu a ČSS 1975, odjezd do míst bydliště.

Sraz se uskuteční v Praze 6 v Sádeckém údolí v areálu a okolí koupeniště Dibán ve třech sektorech: sektor mládeže (areál koupeniště), sektor do-spělých včetně rodičů s dětmi (přírodní třešňový sad, louka), sektor mototuristiky (stadion TJ Aritma Praha).

Na sraz se přihlašují účastníci prostřednictvím jednotlivých štábů akcí.

Každý vodák, který se účastní splutí některé ze tří řek a pobytu ve srazovém prostoru, zaplatí startovné ve výši 50 Kčs (mládež 15 - 18 let 30 Kčs), mládež pod 15 let 20 Kčs). Odhad poplatku je podmínkou pro účast na splutí a na srazu včetně vydání srazové legitimace a účestnického odznaku ČSS 1975, který zabezpečuje nároky na stanovení v určeném prostoru, účast na kulturních programech srazu, účast na kulturních a společenských akcích pořádaných bezplatně pro účastníky ČSS 1975, suvenýry, bezplatné využívání hromadné dopravy po dobu spartakiády, vstupenku na jeden programový pálen na Strahově, úrazové pojistení, převoz lodi přes přehradní hráze atd.

Kdo z účastníků nebude bydlet ve srazovém prostoru, získá za nižší poplatek (dospělí 20 Kčs, mládež 10 Kčs) upomínkové předměty a právo na doprovod lodi a zavazadel přes přehradu.

Bližší informace přináší Zpravodaj turistického srazu, který vychází 1X měsíčně a je k dispozici na OV - ČSTV a OV i KV - SSM.

2. Akce výkonnostního charakteru

Soutěž na Sázavě 26. 6. 1975

Je určena pro mládež a široký okruh vodáků. Start a prezentace bude v Krhanicích, startovní číslo se přiděluje podle přichodu. Cíl v Píkovicích, občerstvení zajistěno. Celkem jedenáct bodovacích míst. Lodě se odesírají z nádraží v Davli nebo z nádraží Praha - Brno. Soutěž na Střele 28. června 1975

Je určena vyspělým vodákům, není vhodná pro mládež a začátečníky. Start ve Zlaticích, cíl v Rabštejně. Start od 9 do 13 hod. Lodě zaslepíte do železniční stanice Protivec, trať 16 a. Absolventům některé větve splutí, ubytovaným ve srazovém prostoru, bude zajistěna doprava na místo startu i zpět do srazového prostoru.

U obou soutěží si účastníci hrají startovné dle propozic pořadatelů.

3. Akce masového charakteru.

Soutěž o spartakiádní pádro

Soutěže se mohou účastnit organizovaní i neorganizovaní zájemci. Podmínkou získání odznaku spartakiádního pádro je ujet na řece na kanoci, kojoku nebo pramici 10 km (mládež do 15 let), resp. 20 km (dospělí a dorost) v době od 1. 6. do 30. 6. 1975.

Účastní na některé ze spartakiádních akcí se automaticky plní podmínky této soutěže. Přihlášky jsou k dostání v oddílech vodní turistiky nebo v komisi vodní turistiky předsednictvo výboru

Svazu turistiky ČOV ČSTV. Každý účastník smí získat pouze jeden odznak.

Závěrem

Na všech akcích spolupracuje TVB oddělení ČUV SSM. Je velmi pravděpodobné, že účastníci z řad SSM budou mít - obdobně jako členové Svazu turistiky - určité výhody. Informujte se včas u instruktorů, kteří spolupracují s ČUV ČSTV na všech akcích:

Spartakiádní pádro

Splutí řek

Splutí Lužnice

Splutí Otavy

Splutí Vltavy

Soutěž na Sázavě

Soutěž na Střele

- Bouček
- Vrbičanová
- Týmal, Bouček
- Valdman
- Hanousek
- manželé Panuškovi
- Knotek, Kopp

Pravděpodobně se už uskutečnila lyžařsko-vodácká jízda v Jeseníkách, kterou za SSM zajišťoval s. Jarušek.

Bylo by vhodné, aby Sociálně-turistický svaz mládeže přispěl ke spartakiádě masovou účasti. Vyzýváme všechny instruktory, všechny organizátory svazového turistického života k účasti s kolektivy svých základních organizací.

- bz -

Foto F. Dostál

• STRUČNĚ •

- Předsednictvo a sekretariát ČOV SSM projednaly Hodnocení dosavadního vývoje na úseku pobytu v přírodě.
- Během roku 1975 dojde k zapojení všech instrukturů III. stupně z oblasti pobytu v přírodě do práce na příslušných OV SSM.
- Severomoravský KV SSM ustavil svoji Krajskou skupinu Instruktorského sboru. Náčelníkem se stal člen Instruktorského sboru pro pobyt v přírodě ČOV SSM Ing. Milan Galoč.
- Po dvou pokusech ČOV SSM uspěl výročnou turistickou expedici do Mongolska, nevyšel tentokrát ani třetí. Důvodem byly problémy u mongolského partnera CKM.

• Velmi úspěšně se začala rozvíjet spolupráce na úseku cykloturistiky mezi výborem Svazu turistiky ČOV ČSTV a ČUV - SSM.

• V současné době zahájila Metodická rada pro pobyt v přírodě TVB komise ČUV SSM a její pomocné orgány připravily na akci, která by se měla uskutečnit v příštím roce na počest II. sjezdu SSM pod názvem „Svazácké léta 76“.

• Oponentní komise Programové rady jako pomocného aktivity MR TVB komise ČUV - SSM pod vedením MUDr. Jana Bruthanse projednala závěrečnou zprávu Ivana Slaměnka, o výsledcích

experimentální akce „Projekt Jeseníky“. Byly zahájeny přípravy na uspořádání V. ročníku Gymnasionu, který by se měl uskutečnit tentokrát naposledy jako experimentální podnik v roce 1976. Bližší podrobnosti budou ještě zveřejněny.

• Na spartakiádních turistických akcích, které se v letošním roce uskuteční ve spolupráci s výborem Svazu turistiky ČUV - ČSTV se bude podílet téměř 150 instrukturů všech odborností a stupňů.

• „Jarní prázdniny v Beskydech“ jsou novou experimentální akcí, která se uskutečnila v letošním roce pod vedením Ivana Slaměnka.

NAVŠTÍVENKA

Pobyt v přírodě, to není jen pasivní a šťastné uvolnění, procházka po opuštěné, sluncem zalité pláži, ticho lesní stezky, pobyt v přírodě to je také účinné obnovování psychických a fyzických sil, druh rekreace, který v sobě zahrnuje vysokohorskou, vodní, pěší, lyžařskou a cyklo turistiku, sporty v přírodě, táboreni i celou řadu jiných aktivit.

Pobyt v přírodě je pevná součást komplexu zájmové činnosti provozované již po několik let v Socialistickém svazu mládeže, se značným vlivem na rozvoj osobnosti mladého člověka, zejména na jeho iniciativu, aktivity, samostatnost, smysl pro kolektiv a fyzickou kondici.

Je to důležitá oblast pro ideově výchovné působení, ve kterém je kladen důraz na rozšíření duševního a kulturního obzoru mládeže, na prohloubení socialistické morálky a soudržnosti v duchu závěru XIV. sjezdu KSČ a I. sjezdu SSM.

Táborské školy mají už za sebou deset let své činnosti. Za tu dobu vychovaly stovky instruktorů, kteří své vědomosti o zkušenosti s pobytom v přírodě předávají dál mla-

dým lidem, vedou jejich kolektivy při turistických pochodech, výpravách, táboreniach a srazech. Kdo je absolventem táborské školy - ať už letní či zimní, vodácké či vysokohorské - ten se v přírodě neztratí. Na školách se přednáší celá řada teoretických předmětů od pedagogiky přes první pomoc až po organizaci činnosti v SSM, ale hlavní důraz je kladen na praktickou stránku: důkladné zvládnutí přesunového prostředku, táboreni, orientace, losování, sportovní hry, atd.

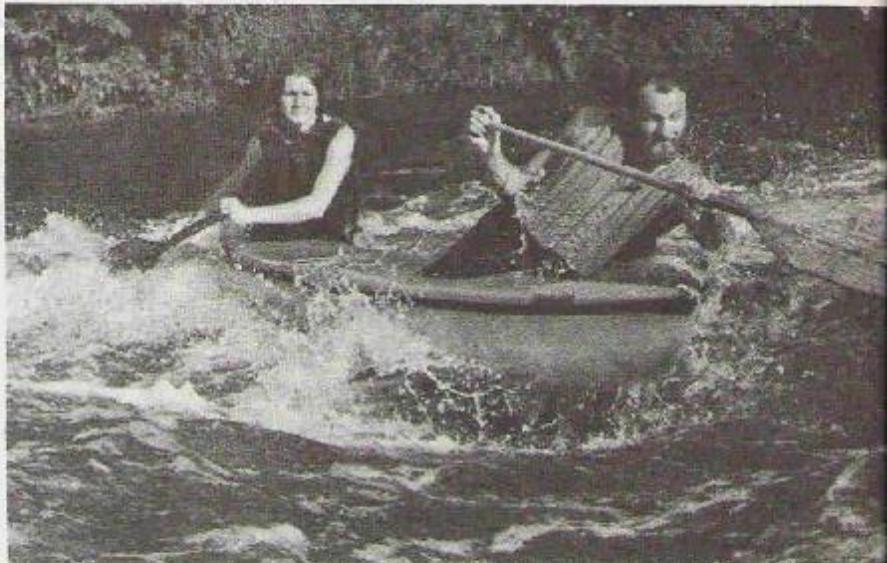
Lipnice - táborské středisko ŠV SSM na okraji zatopeného lomu v náhorní krajině Českomoravské vysočiny. Kolik lidí už hostily zdejší stanové, kolik nových instruktorů tady bylo vyškoleno, kolik trvalých přátelství se tady zrodilo. Na Lipnici probíhají nejen ústřední táborské školy, ale i experimentální akce, kterými se organizátoři snaží dopátrat nových, netradičních forem činnosti v pobytu v přírodě. Z experimentálních akcí si největší věhlas dobyl Gymnaslon - jakýsi konkurs těla i ducha - který se začíná dělat i v jiných státech Evropy. Bohužel jsme zatím zkušenosti z jeho realizace nedokázali převést do hnutí, protože nebyly v metodické - ani žádné jiné - podobě zpracovány. (Pozn. redakce - kromě článků v Metodických listech.)

Pobyt v přírodě tvoří i komplex celé řady sportů, které lze provozovat bez velkého vybavení v přírodě. Patří k nim např. lukařství, míčové hry, orientační běh a také softball. Socialistický svaz mládeže má vůbec značnou zásluhu na popularizaci a rozšíření tohoto sportu mezi mládeží. Každoroční velký softballový turnaj ve Zbrohu je znamenitou přehlídkou širovně tohoto sportu mezi mládeží a soustřeďuje nové a nové zájemce, kteří se seznámují s touto dramatickou pohybovou hrou.

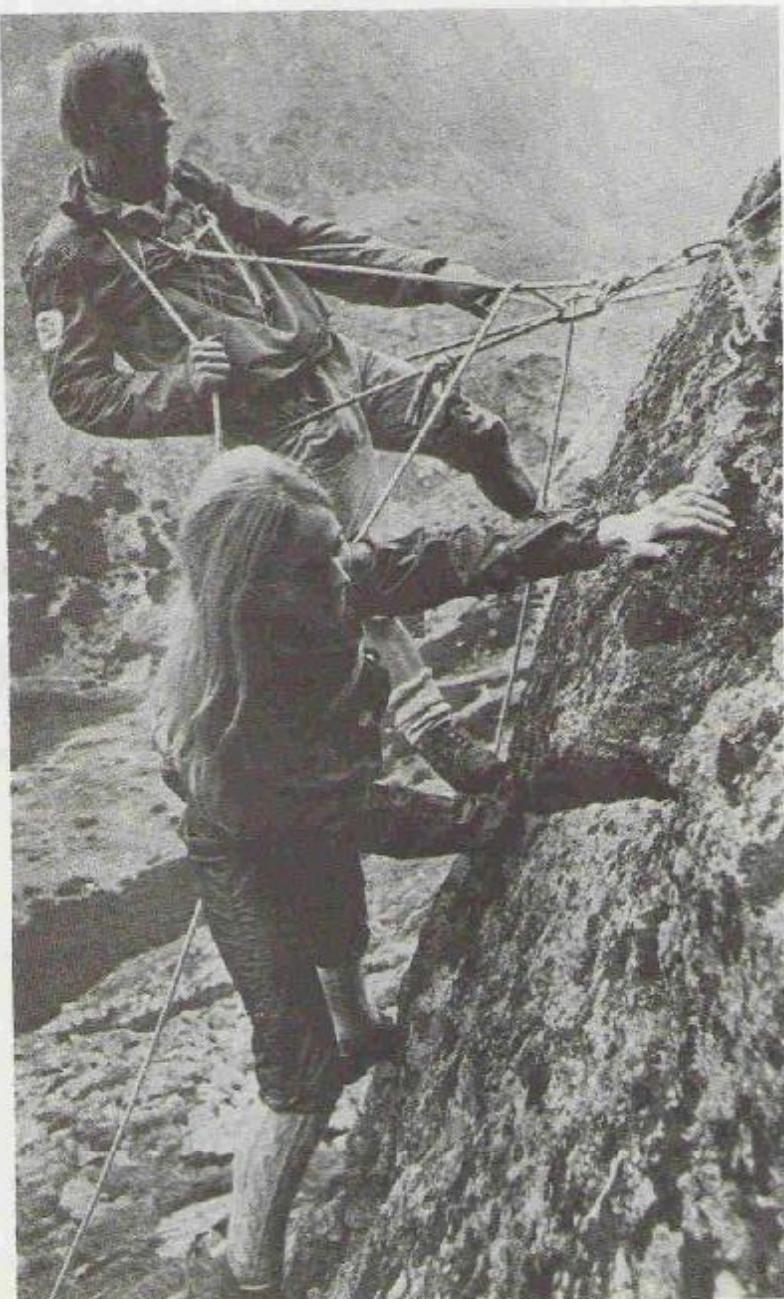

Kdo podlehne kouzlu vodní turistiky, ten už těžko vymění loď a pádlo za jiné sportovní náčiní. Od prvních plaveb po klidné Lužnici a Vltavě přes náročnější řeky přicházejí touha sjíždět vody dravější a rychlejší. Na každý si to ovšem může dovolit. Je třeba zvládnout náročnou techniku ovládání lodě, a to se lze naučit i pod vedením vodáckých instruktorů v portě mladých lidí při některé z akcí SSM. Ze je vodní turistika mezi mladými lidmi velice oblíbená, dokazuje nejen letní frekvence na českých řekách, ale i existence celé řady vodáckých klubů SSM.

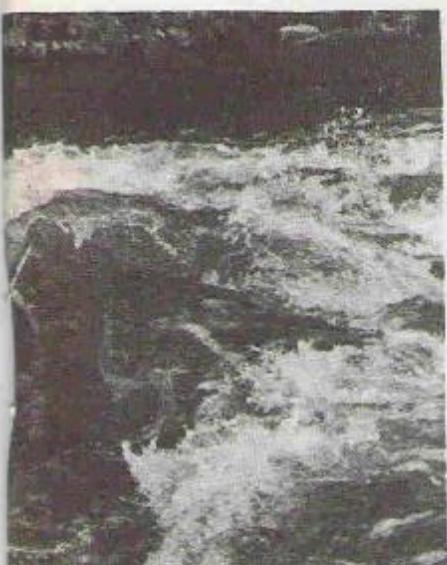

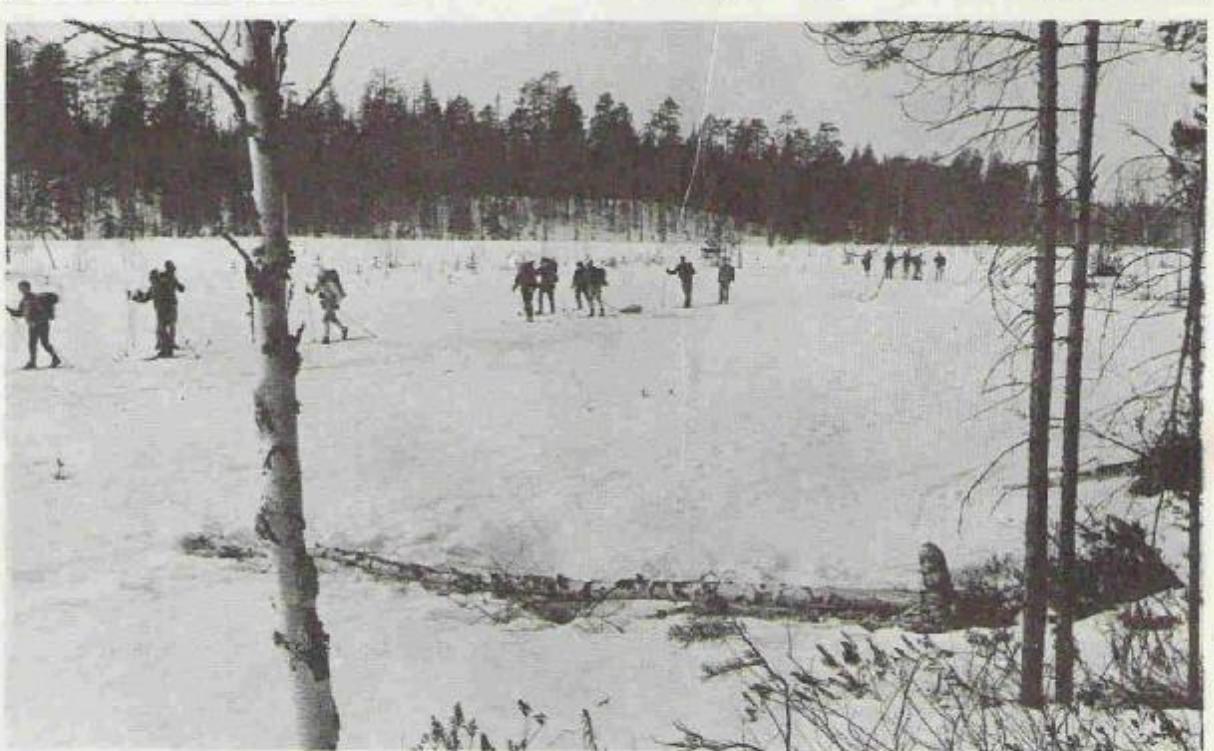

Zdálo by se, že cyklistika nemá v činnosti pobytu v přírodě co dělat. Ale jízdní kolo prožívá právě celosvětovou renašenci jako jeden z prostředků rekreační a využití volného času. A jezdit se dříve nejen po silničích zamolených výfukovými plyny, ale i po polních cestách a lesních pěšinách. Takových turistických putování kolektivů mladých lidí bylo uspořádáno pod patronací SSM už mnoho.

Ne pokorit horu, ale prověřit sebe o své možnosti - to je krédo všech horolezců. Ne hrubá síla, ale obratnost a rozvaha rozhoduje při úspěšných výstupech. Ale i vysokohorské turisté by měli ovládat základní horolezeckou techniku - může se hodit jak při náročnějších přechodech pohoří, tak i při náhodných úrazach, kdy je třeba raněného rychle transportovat do údolí. Řada mladých lidí putuje pod vedením instruktora po Tatrách, Malé i Velké Fatce a jiných pohořích v Českoslovanském, Bulharsku nebo Rumunsku. K úspěchům svazácké vysokohorské turistiky patří každoroční Mezinárodní výstup mládeže na Rysy i spoluúčast na organizaci tradičního týdne vysokohorské turistiky ČST ve Vysokých Tatrách.

Proč v zimě sedět za pecí, když je i v tuto dobu příroda krásná. Dají se podnikat nejen jednodenní výlety na běžkách, ale i několikadenní přechody pohoří a turistické srazy se zimním tábořením ve stanech nebo iglů.

Mladí cítí potřebu se sdružovat. Turistické srazy a setkání v lesích jsou vhodnou příležitostí k různým hrám, výměně názorů a zkušeností a k novázání nových přátelství.

Hry, táboření, sporty v přírodě, turistika, pozorování zvěře, praskající slavnostní táborový oheň - to vše patří do činnosti pobytu v přírodě, tak jak se provádí v SSM. Významnou událostí je i současně probíhající turisticko-bronňá hra Expedice 30, zaměřená k 30. výročí SNP a osvobození naší vlasti sovětskou armádou. Je to i řada turistických sportakiádních akcí, kterých se turisté ze SSM zúčastní po boku turistů z ČSTV.

Foto Thoma 5, Kvíd 3, Huček 1, Rotčidi 1.

GYMNASION

SOCIODRAMA

ČÁST JEDENÁCTÁ

Je to diskusní hra, která patřila k velkým programovým úspěchům Gymnasionu. Její název jsme převzali od psychologa J. L. Morena, který takto nazývá hru nebo lépe techniku, které se většinou využívá jako terapeutického nástroje v psychologii.

Sociodrama uváděná na Gymnasionu nemá však s Morenovým mnoho společného. Je založeno na zcela jiném principu, i když jistá podobnost zde existuje.

Hra je určena pro 25 - 35 účastníků, kteří jsou rozděleni do čtyř skupin. První skupinu tvoří HRÁCI, KTEŘÍ ZASTÁVAJÍ SVŮJ VLASTNÍ NÁZOR (HSVN), druhou skupinu tvoří HRÁCI, KTEŘÍ ZASTÁVAJÍ NÁZOR NEJAKÉ SKUPINY (HNS), třetí skupinu tvoří DIVÁCI, KTERÍ BUDOU HRÁT (DBH) a konečně čtvrtou, poslední skupinu tvoří DIVÁCI, KTEŘÍ NEBUDOU HRÁT (DNH).

V místnosti jsou hráči rozmištěni podle skupin do jednotlivých rohů. Ještě před začátkem hry se může každý svobodně rozhodnout, do které z uvedených skupin bude patřit. Hraje se pouze ve skupinách označených HSVN a HNS. Zcela pasivní je pouze skupina DNH, kde jsou shromážděni ti, kteří se rozhodli, že nebudou hrát.

Účastníci shromáždění ve skupině DBH jsou v pasivní roli pouze do chvíle, než se sami přihlásí o slovo, nebo pokud je někdo nevyzve k tomu, aby zaujali určité stanovisko k danému problému. V takovém okamžiku zůrovně ztrácejí právo na další příslušnost v uvedené skupině a musí se rozhodnout, zda budou patřit mezi hráče skupin HSVN nebo HNS.

Když hráči a diváci zaujali svá místa, může dát rozhodčí pokyn k tomu, aby hra byla zahájena. V této souvislosti je třeba upozornit, že slova ve hře uděluje zásadně rozhodčí, který je nestrannou osobou nezasahující v žádném případě do diskuse a obající na přísné dodržování pravidel. Slovo může být uděleno hráčům a divákům ve skupinách HSVN, HNS a DBH pokud se o něj přihlásí zvednutím pravé ruky. Hra začíná v okamžiku, kdy prvnímu z účastníků hry bylo uděleno slovo.

Uvedli jsme na začátku, že Sociodrama je hra diskusní a je tedy na čase, abychom vysvětlili, o čem se diskutuje. Diskutovat lze o čemkoli, je jen třeba dbát na to, aby aktéři byli obeznámeni se situací, aby znali základní faktografii konfliktu či události, nebo byli seznámeni s problematikou společenského jevu. Nejčastěji se diskutuje nad problematikou společenské morálky (promiskuita, sexuální chování), mezičlenských vztahů (práteleství, lásku, komorádství, politického vývoje apod.). Důležité je, aby téma diskuse bylo ohrazeno a bylo jasné vymezen předmět.

V úvodu hry je nutné, aby rozhodčí ještě jednou zapakoval téma diskuse, upozornil na současný stav věci, o kterých bude řeč a připomněl znovu pravidla.

Diskuse je vedena buď formou otázek nebo názorů, které účastníci prezentují, a které mohou být předmětem další rozpravy. Diskuse má samozřejmě svá pravidla. Chce-li někdo pronést faktickou poznámku nebo tzv. vstoupit do diskuse dvou účastníků hry, musí zkrátit nucu nad hlavu a vyčkat pokynu rozhodčího, který mu udělí slovo. Vstup by neměl být delší než 2 - 3 minuty. Tohoto pravidla by účastníci hry měli využívat jen ve skutečně nutných případech, neboť jinak tím hru prodlužují a hlině nedávají možnost ostatním, aby promluvili k danému tématu.

Každý hráč má právo kohokoli a kdykoli vyloučit ze hry. Stane se tak tehdy, pokud hráč zvedne levou ruku a prohlásí: „Já si nepřejí, aby Petr dále hrával.“ V tomto případě musí jmenovaný okamžitě opustit hru a odebrat se mezi DIVÁKY, kteří nebudou hrát. Návrat do hry není již možný. Hráč nemusí toto své rozhodnutí zdůvodňovat, mělo by vyplýnat ze samotné diskuse.

Hráči přistupují většinou k použití tohoto práva jen v kritických situacích, o to především proto, aby podpořili disciplínu, nebo se vyjádřili k postojům toho či onoho účastníka, či dokonce jasné na srozuměnou, že nesouhlasí s úlohou důležitého v této hře.

Hra končí, když poslední ze skupiny DBH přešel do tábora Hrdáků. Dříve není možno hru skončit. Hru prohlašuje za ukončenou rozhodčí. Po ukončení hry rozhořčí shrne diskusi, upozorní na pozitivní a negativní momenty, zoujme stanovisko k postojům jednotlivců a sdělí svůj názor na její celkový průběh.

Sociodrama má důležitý diagnostický účel; pomáhá nám lépe poznat svěřený kolektiv a zároveň nám poskytuje dokonalý obraz o určité události či sociálním jevu skrze náhodně vybranou skupinu. Sociodrama má zřejmě etické důsledky - učí ne-li přímo snášenlivosti, toleranci, tedy alespoň schopnosti pochopit normy, motivy i rádění chování druhých.

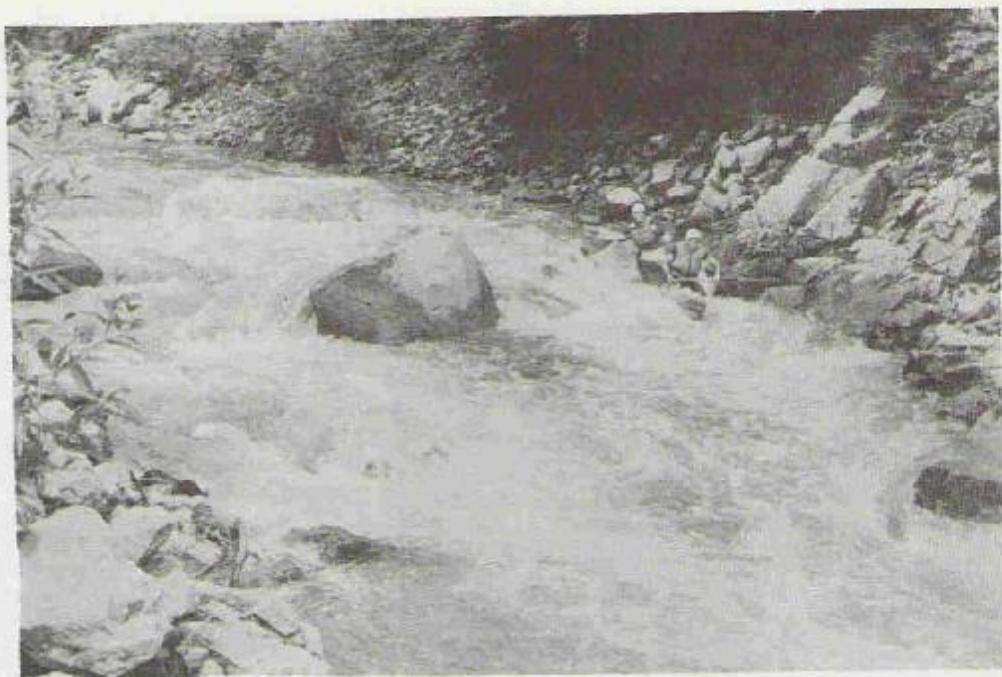
Sociodrama je velmi náročná hra a je třeba zcela přesně dodržovat její pravidla, a obdobně se stavět k volbě tématu diskuse. Téma diskuse je třeba umět „prodat“, tzn. že se s ním předem musíme důkladně seznámit. Při jeho objasňování musíme dbát na to, aby téma bylo všem srozumitelné a hlině, aby je nadchlo. Diskusi začínají účastníci, nikoliv rozhodčí a na nich tedy záleží, jaká bude.

Formulujeme-li závěr, pak je nutné, abychom vycházeli z poznámek, které jsme si dělali během diskuse. I tady platí, že stanovisko musí být stručné a jasné. Najdeme-li si jisti, že bychom toto zvládli, pak raději poukážeme na ně, které drobné nedostatky a necháme celé záležitosti volný průběh v diskusích, které se zcela zákonitě rozvinou po ukončení mezi jednotlivými účastníky hry. Důležité je, aby oba vždy dokázali reagovat na některé krizové momenty hry, o něž není nikdy nouze. Naše stanoviska k nim by měla účastníci přesvědčit o tom, že to patřilo ke hře, že není třeba z toho vyvozovat důsledky pro kolektiv či pro konkrétní mezičlenský vztah.

Sociodrama může uvádět ten, kdo je oboznámen se základy pedagogiky a psychologie, má jisté zkušenosti z práce s lidmi a v hrajícím kolektivu přirozenou autoritu.

Příště: Taktika přiměřená
pedagogickým zásadám

Rumunské řeky '74

Stává se často, že připravujete prima prázdniny - a ono to nakonec všechno přijde vniče, neboť se vyskytnou necíkavější okolnosti. Po průzkumu rumunských řek v roce 1972 jsme pro rok 1974 navrhovali tři různě náročné vodníky. Akce byla dobře promyšlena, ale pro vysoké náklady se nakonec neuskutečnila. Jelikož jsou vadaci náročně neústupným, rozhodli jsme se v České Lípě udělat si rumunské řeky sami pro sebe. Volná místa jsme nabídli některým instruktorům, takže jsme obsadili celý autobus. Měli jsme připravenou jak kvalitní sportovní činnost, tak i rekreační a poznávací náplň.

Volili jsme termín prvních 14 dnů v červenci, neboť to bývá v Rumunsku poměrně dobrá srážková situace a tedy i dostatek vody v řekách. Hned v úvodu lze říci, že jsme se nemýlili, i když to někdy s vodou nevyšlo.

Je známo, že o úspěšnosti výpravy vadníckých akcí často rozhoduje řidič autobusu. Ne každý zajede na prašnou cestu, která není ani na mapě, natož pak třeba na mostky, které drží jen záhrakem. My jsme však to štěstí měli; do stali jsme se skoro ke každé řece, kterou jsme si vytípali. Nechtěli jsme moc jezdit autobusem a už v přípravě jsme se rozhodli, že se zaměříme na Moldavu, severozápadní část, oblast Bicazu a severní Rumunsko.

Autobusem jsme cestovali téměř nonstop z České Lípy přes Bratislavu, Komárno (zastavení na nocleh), Budapešť, Oreadeu. Zde jsme jeli na Satu Mare, Baia Mare na první táborské v blízkosti Barši. Táborské se nám stalo výchozím místem pro řeky Ruscovu, Viseul, Borsu a Izu.

První den jsme spluli Viseul v úseku Borsa - Moise. Byla povodňová voda, takže hned se nám podířilo výpravu důkladně protiříd na „práskače“ a vodáky. V řece byly palasy, naploveniny, padlé stromy. To vše ztížovalo plavbu. Řeka má poměrně úzké koryto, ve kterém ostré balvany tvoří rozhraní, těžší válcovité, a její hodnota za povodňové vody bylo WW 2 - 3. Jelikož „práskači“ nebyli nasyceni Viseulem, jelo se odpoledne na jeden z přítoků - Boršu. Již cesta autobusem po rozbité silnici byla zážitkem, takže mnozí oni nesledovali zásludy přetékajícího potoka. Voda

se zde valila ve 2 - 5 m širokém korytu. Byly patřa s otvorem autobusu, ale přesto se nám podařilo vyjet asi 5 km nad městečko Borsa. Řeka se jevila za povodňe jako čtyřka. Většina „práskačů“ váhala nasadnout, ale nakonec po velkém hecování jely dva duby a dva singly. Asi po 2 km přišel úsek, který jsme cestou přehlédl. Na tuto chybu dcpatily oba duby, které končily plavbu dnem vzhůru, důkladně napiti, s rozbitými loděmi. V tomto asi 200metrovém úseku byla spousta těžkých válců a tří kaskády (bezpečně pětku). Potok se dá jet jen za povodňové vody a se zajištěním ze břehu. Dobré je, že silnice vede podél. Někde však byly lodě rychlejší než autobus, jedoucí po rozbité cestě.

Další řeka, která měla opět povodňovou vodu, se jmenovala Ruscova. Znali jsme ji z vyprávění pardubických vodáků. Řeka pramení pod Pop Ivanem a dostane se na ni po prašné cestě z Viseul do us do Poentile. Zde jsme také zučali spluti. Jde o tok široký 10 - 20 m, který má prudký spád, stálé pereje, ve spodní části vysoké vlny. Castá rozhraní a proudy táhnou pod vrbičky. Na řece jsou dva jezy, z nichž zvláště druhý je třeba velmi dobře prohlédnout (je-li jsme vlevo). Řeka má hodnotu WW 2 - 3.

Řeka Iza je méně zajímavá, má hodnotu WW 2. Její jsme ji v úseku Saliste - Bogdan Voda. Tok připomíná Malši v úseku pod Koplicí. Jeli jsme za stavu 90 na vodotoku v Salistei - a bylo to dobré.

V oblasti je ještě hodnotný Vaserul. Bohužel k námu nevede silnice. Je zde však lesní železnička, která by se dala pro dopravu lodí použít. Naše jednání bylo velmi úspěšné, ale nakonec skončilo na policejní stanici. Řeka totiž protéká pohraničním pásmem...

Pokud se týká ostatních nevodníckých zajímavostí - vhodně jsou pěši výlety do pohoří Rodnei a Maramuresului (Pop Ivan). Upoutal nás folklór a architektura vesnických staveb (řezbářské práce, kostely, vodní mlýny).

Další oblasti bylo údolí řeky Simesul Mare. Spluli jsme její přítoky Salcutu, Rodnu, Iliutu, Cormalu.

Rička Salauta je pravostranný přítokem Somesulu Mare. Podél celého toku vede silnice. Jeli jsme úsek Fiad-Salauta. Dno řeky je z břidlice, která tvoří časté prohry s váci. Asi po 5 km je již řeka lehčí. Hodnota WW 2-3.

Rodna je jeden z hezkých přítoků Somesulu Mare. Je k nám poměrně dobrý přístup. Rička protéká hezkým údolím a není nikdy obtížná. Má několik menších prohř, pereje, a také jeden sjízdný hořový jez. Jeli jsme úsek z Rodny do ústí Somesulu. V této oblasti se ještě pádí miliše.

Rička Iliuta je levostranným přítokem Somesulu Mare. Z řek v této oblasti je rozhodně nezájimovější. Má opět břidlicové koryto, ve kterém jsou časté balvany a vyšší prohry (šíkmo přes řeku). V době naší návštěvy však nebylo možné jet více než asi 3 km, protože na cestu podél řeky byl nedávno budíci most. Také z Cormai jsme sjeli jen asi 3 km, neboť neměla vodu. Tato říčka má štěrkovité dno; před soutokem je to „vrbařna“. Rozhodně je však sjízdná i výš. Hodnota Iliuty WW 3, Cormai WW 2.

Hlavní tok údolí - Somesul Mare - je rychle proudící, mírně peřejnatá řeka bez nástrah a obtíží. Hodnota WW 1-2. Odolí je nezájimové - málo lesů, podél toku jsou neustálé vesnice a je těžké najít táborařství.

Z údolí Somesulu Mare jsme se přesunuli do centrální části Moldávie. Naším působitkem se stala oblast Vatra Domiei. Již samotná cesta autobusem pohořími Caliman, Bistri, Birgoului je velmi hezkým zážitkem. Zalezené stráně, poloniny, kde vládnou medvědi a jeleni, překrásné horské louky, zajímavé říčky. V oblasti jsme spluli Cirlibabu, Bistratu Aurii, Neagru Sarului, Moldovu, Domu, Cosnu, Cucureascu, Neagru, Bistratu.

Oblast je vodácky bohatá. Ne všechny říčky stojí za splutí. Jednou z krajinově nejkrásnějších řek je Bistrata Aurii (zlatá). Společně s ní v jednom dni jsme spluli i její levostranný přítok Cirlibabu - pravou horskou říčku, která však málo vody. Pokud není ve vesnici Cirlibabu na vodočtu 80, nemá canu říčku jet. Je to velmi úzký tok, prudce klesající v kamenitém řečišti. Lze pokračovat dálé po Bistratu Aurii. Ta je v tomto úseku široká 30-40 m a má skoro vždy dostatek vody. Tok má táhlé vlny, zajímavé pereje. V zatáčkách je bednění z klád, které zabraňuje podemilní břehů, ale mohlo by se stát osudné pro neopatrné posádky. V okolí jsou vápencové skály, zalesněná údolí, překrásná květena. Řeka se dál jet ještě z vyššího místa. Stálo by za úvalu jet tuto řeku jako putování. Táborařství a dřevo je všude nadmíru, mohlo by to být komplikující než Lužnice. Hodnota WW 2.

Neagru Sarului je pravostranný přítok Bistratu. Rychle tekoucí řeka s kamenitým dnem, častými peřejemi, ostrými rozhraními proudů v zatáčkách, podélmi stromy, kameny a nízkými lóvkami. Hodnota WW 2-3. Za vyššího stavu vody, který lze kontrolovat na vodočtu nad mostem silnice V. Domiei - Brosteni rozhodně velmi zajímavý tok (měli jsme stav 45 a bylo to dobré).

Moldova je také přitažlivá říčka. Jeli jsme úsek z Colacu do Cimplungu. Řeka rychle proudí, má kamenité dno, časté peřejky. V dolním úseku se rozteklá do více ramen. Krásné okolí řeky tvoří vápencové skály. V oblasti jsou pravo-

slavné kostelíky, rázovité stavby, saloša, kvalitní horské silnice, v Cimplungu velký klášter.

Zato Dorna, protékající náhorní planinou nad Vatra Domiei, nestojí za splutí. Hodnota WW 1. Totéž platí o říčce Cosmă a Cucureasca. Asi 5-7 km pod Vatra Domiei doporučujeme nahodit lodě na Bistratu a splout až k Brosneni. Biroká Bistrata slouží k plavení vorů. Nabízí časté dlouhé pereje, v zatáčkách až melrové vlny, a někde i velké kameny, kterým se však lehce vyhneme. Bevšené údolí řeky je opravdu úchvatné. V úseku je také stará přehradní hráz - která už nedrží vodu. Dá se dobré přenést. Hodnota řeky W 2.

V městečku Brosneni přítéká do Bistrity velmi hezká říčka Neagra. Dá se podél ní vyjet autobusem dosti vysoko. My jsme ji jeli jen asi 5 km nad soutokem. Jde o horskou říčku s poměrně velkým spádem, kamenitým dnem, častými hořovými jízky. Jestliže se jede posledních 100 m nad soutokem bez dření, lze se na říčku vydat. Charakterem nám připomínala Českámu těsně pod pilou. Rozhodně řeka stojí za splutí.

Poté jsme se přesunuli k jezeru Bicaz, kde jsme chtěli jet říčku stejného jména a také se podívat na Tarcaul. Nemáli jsme štěstí na vodu. Tarcaul se nedal vůbec jet. Bicaz jsme však znali a po velkém váhání jsme lodě nahodili těsně pod jezem na dolní soutěsce a sjeli až do městečka. Vydali jsme se také prohlédnout si horní soutěsku. „Práškaři“ byli při pohledu do „vodopádů“ horní soutěsky velmi nervózní. Nakonec jsme zajistili ze břehu asi 2 km úsek, a dva singlisté odstartovali. Jde o opravdovou soutěsku širokou 2-3 m, která má velké klasáni. Celá je v ostrém výpenci, takže lodě naříkaly. Jsou zde běžné i 3m kotaraky, a celý úsek je dosti nepřehledný a těžko pro něj nacházíme srovnání. Sjezd však dopadl velmi dobře. Jde o vyslovenou lachádku pro vodáky typu Hugo Sulce či Oty Bednáře. Na deblu se jet bohužel nedalo, protože bylo přece jen málo vody. Soutěš je přirodním skvostem a tedy i místem velkého turistického ruchu. Když kluci jeli, dav 150 lidí běžel po břehu a fondil. Byl to hodnotný sjezd (možná první jazdil).

Poslední oblastí, kterou jsme chtěli navštívit, bylo údolí Muresulu a jeho přítoky Ilva Mare a Rostolita. Při pohledu do prázdných koryt bylo všem moc smutno. Na zpáteční cestě jsme si sjeli dobré známý Crisul Repede, který měl povodňovou vodu a vytvořil tak příjemnou kulisu za celým naším zájezdem.

Celkem jsme spluli 22 řek, což je jistě počet úctyhodný. Protி minule bylo cesta daleko lépe rozvržena, takže jsme netrálili spoustu hodin dlouhými přesuny v autabuse. Zbyl nám čas i na poznávací krajiny, i zajímavosti, sbírání hub, koupání. Táborařili jsme celkem na pěti místech, z kterých jsme se vydávali na jednotlivé řeky. Nikoho jsme nepřemlouvali, každý měl naprostou volnost ve volbě programu (vyjma přesunových dnů). Ráno byl vždy stanoven odjezd vodáčů na řeky; kdo se nedostavil, měl prostě smůlu. Po zájezdu jsme hovořili s mnoha účastníky o této formě a můžeme říci, že se setkala s úspěchem.

STANISLAV VALDMAN

Foto J. Kvíd

TURISTICKÁ ZDATNOST 75

Další změna je provedena u kontroly „K“. Nové znění propozic je následující:

9. Kontrola „K“: kulturně poznávací činnost:

Z 15 obrazů hradů a zámků si hlídka listkovým systémem vylosuje 5 obrazů, které určí. Ze každý nesprávně určený obraz dostane hlídka 1 trestný bod. Kromě toho hlídka určí 8 obrysů hranic socialistických zemí: Ze každý chybně určený znak obdrží 1 trestný bod.

Obrys hranic evropských socialistických zemí: Bulharsko - Československo - Jugoslávie - Maďarsko - NDR - Polsko - Rumunsko - SSSR.

Hrady a zámky:

Hradčany - Špilberk - Bratislava - Karlštejn - Český Krumlov - Bojnice - Lednice - Zvolen - Hluboká - Spišský hrad - Loket - Náchod - Orava - Děčínský zámek - Hradec nad Moravou.

Nákresy hranic evropských socialistických zemí:

Metodické připomínky:

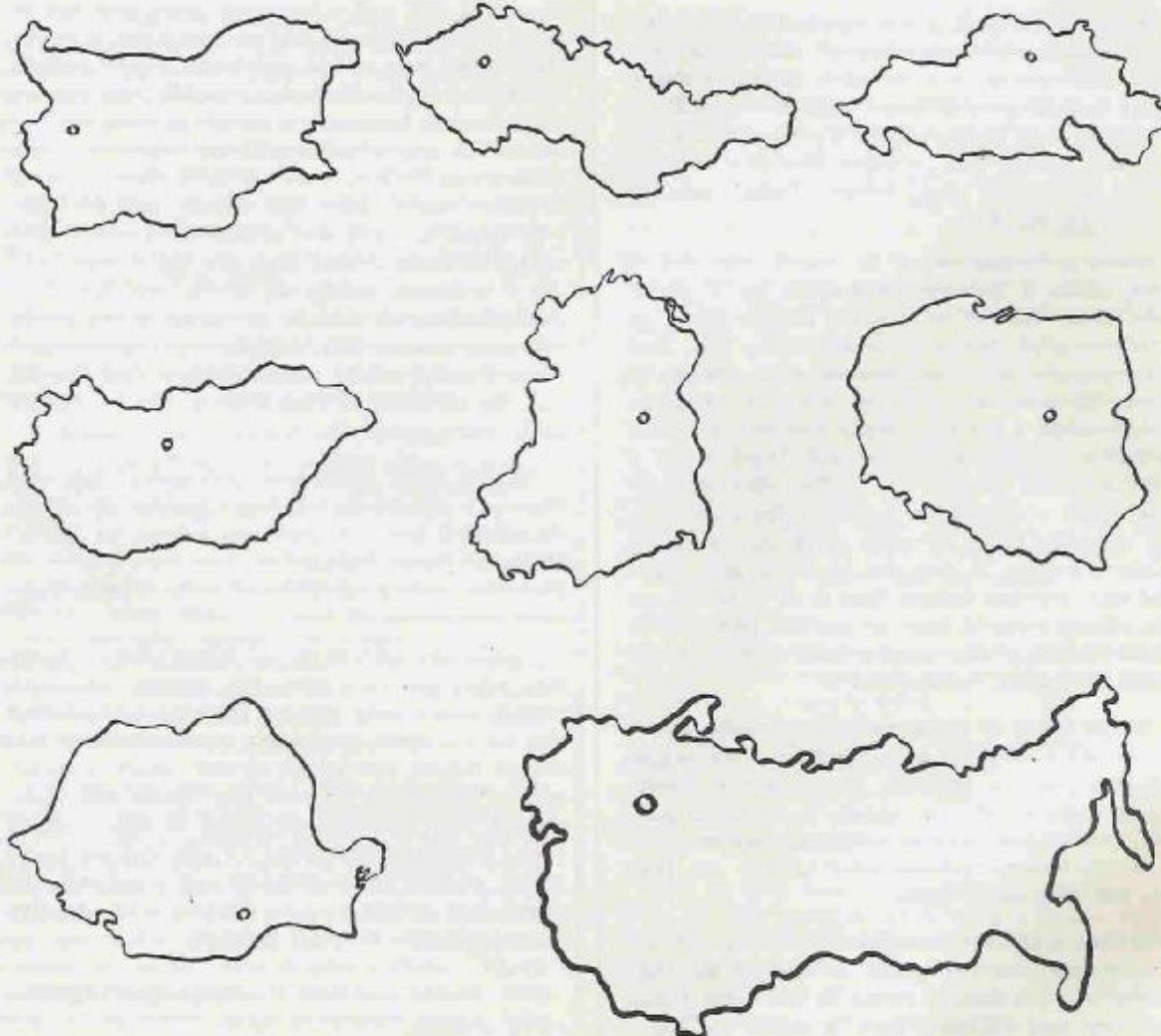
Fotografie hradů a zámků je nejvhodnější chránit nováplastovými obaly, které se dojí položit na lavičku, přípichnat na silný kmen stromu nebo v krajním případě položit na zem. Totéž platí o obrysech hranic evropských socialistických zemí. Pro nácvik je možno po-

užít i rozety slepých map, kterými jsou vybaveny zeměpisné kabinety na většině škol.

Při losování 5 hradů a zámků si vytáhne hlídka lístek, na kterém je pět čísel hradů a zámků. Při rozpisu losovaných lístků musí pořadatel dbát na to, aby pravděpodobnost výskytu jednotlivých hradů a zámků byla stejná.

Hlídka si společně určí jednotlivé obrázky, ale rozhodčímu odpovídá pouze jeden člen hlídky.

- 1 - BULHARSKO,
- 2 - ČESkoslovensko,
- 3 - JUGOSLÁVIE,
- 4 - MAĎARSKO,
- 5 - NDR,
- 6 - POLSKO,
- 7 - RUMUNSKO,
- 8 - SSSR.

květovaná řeka

Ohře jinak aneb co chybí v kilometráži

Výchozí bod pro začátek vodní turistiky na krásné a romantické západocošeské řece Ohře je Cheb nebo (pro snadný přístup z nádraží) Trhnice. Cheb je starobylé město, pro nás vodáky však možná jeden moderní, vysoko užitečný objekt. Je to městská čistírna odpadních vod. Její působení můžete poznat doslova na své kůži. Díky ní je nyní Ohře pod městem řekou, ve které je možno se bez sebezapření vykoupat a není třeba odhánět od sebe různé plavoucí nechutné předměty.

Dovolená na Ohři se dříve začínaly i trochu jinak. Na Odravě, přítoku Ohře, nedaleko Chebu byla vystavěna přehrada, která slouží pro regulaci vodního režimu Ohře a hlavně jako rekreační oblast. Přístup je sice jen po silnici, ale stojí za to strávit zde několik dnů. V přehradním jezeře je krásná čistá voda, písčité břehy, přímo u vody lesy, dají se tu provozovat všechny vodní sporty. Blízko přehradní hráze stojí stylová Rybářská bašta, známá rybími speciálitami. Nechcemeli si vůči narušit plánovaný rozpočet hned v začátku dovolené, je možné si zajet do budovy státního rybářství, lacino nakoupit čerstvé ryby a připravit si vlastní rybí specialitu. Doporučený recept: nakoupíme za pakatek malé plevele rybky (krmí se jimi prosata), utrháme hlavy i s vnitřnostmi, stáhnem kůži, potřeme česnekkem se solí, obalime v mouce smichoné v poměru 1:1 s paprikou a smažíme na oleji.

Cesta po vodě od přehrady po říčce Odravě do Ohře je krátká, ale stojí za to. Hráz přehrady je lépe přejdít vpravo po cestě: Pod hrází bývá málo vody, ale přibývá ji velmi rychle z různých odvodňovacích studní pod hrází. Odrava tvoří v louce pod přehradou pěkné meandry a může se nám snadno stát, že kamaráda, který vyrázel deset minut před vánmi a úsilovně pádloval, náhle uvidíte vyčnívat z louky ve vzdálenosti pouhých 20 - 30 m. Slabší po-

vahy dokonce vysednou a táhnou lodě po louce, první vodák však z lodě nevyleze, i když mu cesta bude trvat o půlhodinu déle.

Ohře v úseku od Chebu do Kynšperku je pravou přirozenou řekou s měrným spádem a proudem, a je obklopeno pěknými loukami a lesy. Čistá voda láká ke koupání, plísčité dno se střídá s bahnotým; řeka v létě hodně zarůstá vodní květanou. Kromě jediné osady Mostov nejsou u řeky chaty, takže o pěkné táborařství není nouze. Je zde hojnost vodního ptactva - od malých vzácných ledňáčků, hrázdilců ve stěnách hlinitých břehů, až po královsky se nesoucí labutě. Ale na ty pozor, někdy nemají dobrou náladu; jeden osamocený vodák jednou z jara byl přinucen rozkucenou labuti nedobrovolně prověřit na dalším úseku svou zimní přípravu. Zatímco zmíněný singalist na sjízdrově lodi bojoval za všechny sil, labuf se lehce pohybovala pár metrů za lodí a nedůvěřivě si prohlížela supfolho a upoceného jezdce.

V Kynšperku je nejizdný vysoký kolmý jez, snadno se přejdít vpravo z oboučujícího náhonu. Jezu je pak možno využít k pěknému koupání, dá se sjízdit i bez pádla (lodě nahradí odvážnému jezdci sedací část těla).

Po Kynšperku je řeka už poněkud znečištěna; za povšimnutí stojí po levé straně před železniční stanicí Dasnice začátek podzemní chodby. Podle pověsti vede chodba až na nedaleký Chlum a byla využívána loupežníky k překvapivým únikům i úkrytu.

Jez v Šabině je dnes protřízený a umožňuje trénovat nájezdy do proudu a podobně. (Jez na Ohři nemají prostředí, a takových možností je málo.) V Šabině si můžeme zaskočit do blízké hospody nebo i nakoupit. Pak už teče Ohře až do Sokolova průmyslovou oblastí, většinou mezi povrchovými doly a výsypkami.

V Sokolově před přítokem říčky Svatavy vlevo stojí pěkná zděná loděnice. Hned pod ní mezi dvěma mosty vlevo je hospoda zvaná U přístavu, tradiční zastavení většiny projíždějících vodáků. Běžné vodácké oblečení je pro toto

restaurační zařízení pravě tak nevhodnější; ceny mimořádné, obsluha (někdy) vzorná, stálým hostům - vodákům nosí vrchní v dobré náladě pivo až k vodě.

Pod Sokolovem se údolí řeky zužuje, řeka nabývá na špinavosti a zápochu. Čistírna je stále ještě ve výstavbě. Vpravo ve stráňích pod Královským Potokem je několik jeskyní, kde je možno nalézt zkamenělé stromy a otisky listů pravěké flóry.

Městečko Loket nás zdálky vítá mohutným zachováním středověkým hradem na ostrohu nad řekou. Hrad je bohužel již třetí let nepřístupný pro probíhající rekonstrukce - podle poslední verze na vývěšené cedulce po úderu blesku. Loket sojí za prohlídku, nezbytné občerstvení najdeme v romantické zahrádce restauraci Bílý kůň; na tamních terasách nad řekou vysedával i J. W. Goethe - tak co bychom také neposeděli.

Loket je vodácky zajímavý dvěma jezy: První z nich budí respekt nejen svou výškou, ale i mohutným vůlcem pod jezem. I ostřílení vodáci jez přenášejí. Jednu skupinu vodáků přijíždějících k jezu prý však kdysi šokoval vetchý kmet, který - když vyložil z otevřené turistické dřevěné kanoe lepší polovinu posádky - sjel lehkobyle přes jez i s bagáží. Jestli přitom v lodi stál a pokoušel, není známo. Po naložení hůlka pokračoval dál a už nebyl spotřen.

Hluboké zalesněné údolí pod Loktem se známkami Svatošskými skalami patří k nejkrásnějším partiím na Ohři. Asi 2 km pod Loktem vlevo je blízko řeky minerální pramen, při zastávce snadno nasbíráme houbu a jiné lesní pochutiny.

Pokračujeme přes Karlovy Vary asi 5 km - až na krásné táborařství u pečeje Hubertus, kde je též loděnice karlovarských vodáků. Zatvrzeli elegáni mohou vybalit speciálně připravené lázeňské modely a vydat se zpět na prohlídku lázní a okusit všechny tříšťoty známých lázeňských pramenů (ten poslední není bohužel zdarma, i když jinak je dostupný na nesčetných místech). Ostatně se mohou věnovat radostem, které

tábořiště a peřej na Hubertusu poskytuje.

Celý úsek Ohře od Karlových Varek ke Kadani je charakterizován občasnými peřejemi a hezkým kopcovitým okolím. Mezi vodáky je známá a hojně navštěvovaná hospoda v Dubině. Výdejní vám zastávka zrovna na sobotu, můžete se zúčastnit tradičních zábav v tomto podniku, hudební nástroje s sebou.

Pod Kadani je už údolí otevřené a čeká na nás vodní plocha přehrady Nechranice. Na jejím začátku jsou pod hladinou jezera skryty pěkné peřaje tzv. kadaňského oblouku. Výjimečně se objevují při nízkém stavu vody v přehradě, a pak je možno se na tomto úseku opravdu dosyta vyuřít.

V horním úseku má Ohře několik zájmových přítoků popsaných jen v několika novějších průvodcích. Většina je sjízdná jen za jarní vody nebo po deštích, výjimku tvoří Teplá v Karlových Varech, kde se občas při turistických oklích nebo slalomových závodech vyprouští voda z přehrady v Březové. Opravdovou láhkou je Rojava, která přítéká do Ohře zleva nad Karlovými Vary. V úseku nad Nejdrem má velký spod, balonitká koryto, obtížnost WW 4 - 6 podle vodního stavu. Pod Nejdrem je spod už trochu mírnější, přesto jsou i zde v úseku Nejdek - Nová Role místy s obtížností WW 5. Ke sjízdě je nezbytně řádně vybavení a zabezpečení. Pozor na jezy v Nejdru! U prvního domku v Nejdru je nutno přistát a pokračovat dál pod městem, přímo ve městě je řeka regulována a spod vyrovnaná kolmými nesjízdnými stupni bez možnosti nad nimi přistát.

Ohře přitažuje stále více vodáků; tradiční Lužnice, Otava i Vltava bývají v sezóně doplněné a o podmírkách táboraření se raději nezmíňujeme. Nejhezčí je horní tok od Chebu do Kadani. Je možné plout až k ústí do Labe, řeka však už není tak zajímavá. Proto se této pár rad na cestu omezuje na horní tok; i tok je toho dost a vy sami jistě objevíte další zajímavosti.

HUGO ŠULC

NEVODÁKŮM O VODĚ

Nemyslím si, že sportovec, který má už pár výletů do přírody za sebou, bude hledat před splutím obyčejné řeky rady u vodáckého instruktora. Asi se sbali a pojede; však ono to dobré dopadne.

Abychom tomuto hazardu předešli alespoň u lidí, kteří by měli být vžorem mladým vrstevníkům, upozorňujeme na některé poznatky, objevené armádou vodáckých začátečníků. Prostě je dobré, když člověk neobjevuje už jednou objevené.

Dejme tomu, že specialistka na vysokohorskou turistiku chce o dovolené okusit vodu. Předpokládejme, že je začátečník. Vybere si tedy řeku osvědčenou, nepřiliš divokou, nepřiliš vzdálenou od civilizačních výmožeností. Jako je řeka Lužnice, prodejna potravin, obchod s potřebami ke správce lodí, restaurace (k usušení mokrého šatstva), zdravotní středisko.

Rozhodně si nás začátečník opatří kilometráž té které řeky. Z ní vyčte: popis řeky i okolí, kde jsou jezy, lávky, náhony, ramena, které jezy se jedou a které předávají, kde je pitná voda, táborařiště, jak daleko je k železnici atd. Mapu si začátečník pečlivě prostuduje a všechny důležité údaje si může napsat na kousek papíru, který - zabalen v nepromakavém obalu - má při jízdě vždy po ruce.

Zpracovány jsou všechny řeky, říčky a potoky, které se jezdí. Některé údaje v kilometráži (oficiálně nazývané vodácká mapa) jsou někdy zastaralé (protržené jezy jsou opraveny a napočítány, značené na mapě, zcela chybí), ale základní přehled je k nezapomenutí.

Z mapy se dá vycítit také obtížnost. Pro základní informaci: rychle tekoucí řeky se dělí, zařazují do stupnice WW 1 - 6. Jednička značí pouze rychlejší proud bez záloudnosti, stačí sedět v lodi a s pádem v ruce obdivovat krajinu. Stupeň číslo šest napovídá, že tok je prakticky nesjízdný. Spolehlivě se jezdí dvojkové řeky, nabízející peřej, sjízdné šlajsny, rozličné proudy a protiproudy - například Lužnice a Otava. Je-li řeka dvojková, neznamená to, že jsou všude peřaje a šlajeny. Je samozřejmě daleko víc klidnějších míst; s živějšími posážemi se však musí počítat. Zpravidla se o nich dočteme v mapě.

Kdo chce mit poklidnou opakovací dovolenou, zvolí na nedáročnou řeku nekritou otevřenou loď, v níž se dá pohodlně sedět a do níž se bez problémů naskládat lodní pytle s bagáží. (Orlice, Malše, Vertex s nekritým střadem apod.) Slalomová uzavřená lodi jsou sice na první pohled sportovnější, ale zároveň

nepohodlnější (musí se v nich klečet), neskladnější a nedovolí, aby slunce opáliло dolní končetiny. Uzavřené lodě se uplatní na řekách WW 2-3 a výše. Domnívám se, že pro běžného turistu je nejvhodnější nekrytá loď, na níž se dá v případě potřeby snadno navléci pogumovanou plachtu, zakrývající jako horší díl.

Nyní obrátěte svoji pozornost k některým drobnostem, z nichž se ledaský výklubou věci téměř grandiózního rozsahu.

Pádla pro turistiku mají být spíš lehká, ale přitom žádná párátka, která se za půl dne zlomí. Když je postavíme na zem, budou dosahovat zhruba k brodě. Kování na spodu listu zabraňuje rychlému opotřebení, mělo by být v pořádku. Aby se list netloukl, bývá dobrým zvykem okraj turistických pádel olamínout. Tím se také malíčko oddálí nejčastější nebezpečí, které pádlem hrozí - naštípnutí listu.

Kolečka, podvozek - bereme je sebou tam, kde se očekává putování s lodí po souši (zeleznice - řeka, nejjednodušší pojezd, úseky s malým množstvím vody). Na podvozku se uveze loď i se zavazadly. Máme-li lezt s lodí po skalách, je podvozek samozřejmě zbytečnou přítěží.

Ochyty - oka u špičky a zádi, usnadňující manipulaci s lodí, důležité zejména při přenášení lodi, vytahování na břeh, přidržování v proudu. Když se zvrhnete, snadno dotáhněte loď vodou ke břehu za úchyt. Ochyty mají být pevné a nesmějí se zřezávat do rukou.

Je moc důležité, když na zád i na příd uvážeme delší šňůru (dřív se Mikalo koničkovací šňůru). Tuto nazbytnost oceníme, když budeme loď přetahovat přes jez, v místech, kde je s břehu k prázdné putující lodi přílišná hloubka atd.

Ukládání zavazadel - má být vždy rovnoměrné. Vyvážená loď se nenakládá na stranu, nebože se výrazně do vody ponoří ani zádi. Zavazadla přivazujeme, aby při manévrech lodi necestovala a neměnila těžistě. Až se loď na vodě nanadále půvratí, oceníme důkladnost přivázání všech věcí.

Věci, které se nesmějí nesoucit, ukládáme doprostřed nepromokavých lodních pytlů pečlivě obalené igelitem. Platí to o dokumentech, spacích pytlech, chlebu, cukru, rezervním oblečení atd. Při zvrhnutí se nejčastěji ztrácí boty, trička, oleje na opalování, volně ložené stanové koliky, brýle, nože, čepice, mnohdy i nazajistěná pádla.

Do začátku snad těchto několika dobré miněních rad stačí - ty ostatní si už asi objevíte sami. Tak tedy do nové sezóny hodně dobré vody a hezkých zdítek.

Foto Z. Thoma

Gumové klády, gumové šlajsy, gumové kameny

Zahrzené propusti na Sázavě, Lužnici a Vltavě zdrojí vodáci skáhou bokem, průměrní turisté je s proklínáním přenášejí a dobrodruzi sjíždějí přímo. Zdá se, že si na určitých úsecích těchto řek budou za nějakou dobu počítat všechny tři kategorie stejně - propust bez potíží normálně skložnou.

Inženýři Podzimek a Záruba z vltavského povodí přišli s nápadem zahrazovat propust gumovým hradicím vokem místo trámy. Výsledky prvních zkoušek jsou víc než uspokojivé. Ve spolupráci s katedrou hydrauliky a hydrologie stavební fakulty ČVUT se rodí první prototypy složené na Lužnici a Sázavě. Pojede se jim s minimem nebezpečí a námahy. Voda povede loď uprostřed mezi gumovými retardéry, dole záden zábalká nebo válec. Pro projetí lodí se hradici vok začnou automaticky naplnět vodou a zahradí jez. Další vodák přijde dle k propusti otočí páčkou - a vok se znova vypustí a uvolní mu cestu.

Nápaditý výnález se uplatní při výstavbě umělé slalomové tratí v Praze-Troji. Její koryto bude betonové, ale somotních pěkáček z betonu tam najdeme nejen výššest - a všechny vyjdou ze břehu. Všechny ostatní překážky budou z gumových voků nebo gumových kontejnerů, plněných vodou. Z gumového voku bude i hradec část koryta v místě startu, a pak ještě šest různých variant - kolistých, šílkých nebo zlomených - ve vlastním tváři. Zbytek tvoří gumové kontejnery o obsahu jednoho a dvou kubíků v počtu zhruba třiceti kusů; zakotví se na dně. S každým kontejnerem lze otáčet, díky tomu nastavovat do různých poloh proti proužící vodě, takže se tím nabilí možnost měnit charakter tratí. A navíc - stanoviště pro kontejnery bude ve 400 metrech drahém betonovém korytu víc než 70 a když se vok vydá na jiných místech, vznik-

ne zcela jiná trať. Nabízí se tedy největší možná variabilita proudnice, vřádků, válců, bočních proudů atd. V tom spočívá nás největší přínos vodáckým umělým tratím budoucnosti. Zádná ze současných tratí - Augsburg, Vichy, Cvikov atd. - není tak dokonale vymyšlená.

Umělá slalomová trať v trojské propusti bude dlouhá osm 400 metrů, široká 12 metrů, výškový rozdíl 3,3 metru. Může mít svou premiéru nejdříve v roce 1976. Kanál na pravém břehu Vltavy, dlouhý přes půl kilometru, bude mít výškový rozdíl 4 metry. Ten vznikne později jako dokonalý slalomový kanál vrcholového střediska Slavia VŠ.

Na projektu mimo jiné spolupracují Ing. J. Pollert a Ing. B. Janoušek, nositelé vavřinů jak z domácích, tak mezinárodních vodáckých závodů.

(Zpracování z domácího tisku - bz)

Foto Z. Thoma

SLZY MATKY PŘÍRODY ANEBO BUMERANG SE VRACÍ

Odedávna nazývá člověk přírodu svou matkou. A ona se k němu jako matka odedávna chová. Lidský vděk za její laskavost a štědrost je ovšem velice podivný. Člověk začíná s rozvojem civilizace a techniky zasahovat do přírody stále hlouběji. Těží a čerpá bez omezení z přírodních zdrojů až do jejich úplného zániku, ničí to, čemu nerozumí. Požadavky jednotlivce stále rostou a zároveň roste i počet lidí. Exploatace přírody postupuje dnes takovou rychlosťí, že hrozí reálné nebezpečí úplného vyčerpání obnovitelných a neobnovitelných přírodních zdrojů, zhodnocení přírodního prostředí odpady a jedy všechno druhu a ochuzení půdy špatným hospodařením. Nové objevy techniky jsou dnes aplikovány závratnou rychlosťí, avšak bez ohledu na to, jak budou působit na naše životní prostředí v blízké či vzdálené budoucnosti. Tak se člověk dostává do paradoxní situace, kdy zároveň se zvyšováním životní úrovně se nesmírně rychle zhoršuje jeho životní prostředí. Vzniká konflikt mezi kvantitativními a kvalitativními aspekty rozvoje civilizace. Z falešného zaměření k materiálním statkům a výhodám, jejich výraznou preferencí, ztrácí člověk schopnost radovat se z jednoduchých a ničím nenahraditelných hodnot života. Postupně se stále více odcituje přírodě, přesto je její součástí a není bez ní schopen života.

Bude to jistě trvat dluho, než se lidstvu podaří usměřit techniku od dnešního maximalismu k určitému všeobecnému životnímu optimismu, k harmonickému soužití člověka s jeho přírodním prostředím a k hospodářskému využívání přírodních zdrojů. Moderní věda, technika i technologie spolu s možností výuky, výchovy a rozšířování informací nabízejí člověku prostředky, jak blížit se katastrofě čelit. Je však třeba záročit vás a nekompromisně.

Stránky tohoto časopisu jsou tematicky vyhrazeny pobytu mladých lidí v přírodě. Zamysleli jsme se ale někdy nad tím, jaký vlastně máme k přírodě vztah? Jak se k ní chováme? Jak ji projevujeme svoji vděčnost za krásné

přírodu. Tyto akce mohou však pouze ukázat na problém a naznačit řešení. Celkový vztah člověka k jeho životnímu prostředí a tím i k přírodě je dán zejména výchovou, tradicemi, a všeobecným poměrem té které kultury k přírodnímu prostředí (v tomto směru se můžeme mnoha poučit u skandinávských států, zejména u Finska). Tento vztah není ani zdáleka pouze zdalek mohutný, povinnosti a odpovědnosti, i když tyto aspekty jsou nejdůležitější. Je to v naposlední řadě věc citlivého přístupu k přírodě a jejím potřebám, schopnosti vnímat krásu a uchovávat ji. Začíná to listkem od tramvaje odhozeným na ulici. Malichernost... Ale jak daleko nebo spíš - jak blízko je od ní k haldám plechovek a odpadků „zapomenutých“ v lesích, horách a na březích řek a třeba i k nedbalostí a lhastejnosti zaviněným lesním požárem.

Ani lidé, ani státy nežijí ve vakuu. Jsou spojeni nespočetnými viditelnými i skrytými vlnkami a vztahy. Svět je dnes už příliš těsný a možnost izolace už mizí i pro jedince, o zemích vůbec nemíuvě. V uvedené sféře jsou všichni a problémy, které v současné době není schopna nádrž vyřešit žádná vláda na světě. Jsou ovšem i věci, které mohou ovlivnit každý z nás. Měli bychom ale začít co nejdřív. Nejrodejte hněd a všechni. Třeba od toho listku z tramvaje... Naši předkové nám odkázali přírodu, která je stále ještě naší matkou. Nenufme ji svou lhastejností a nectitelností k pláči. Nenufme ji, aby se nám stala mořečkou. Každá slza na její tváři je bumerang, který se k nám vrátí nebo později vrátí. A nezasáhne, bohužel, jen vinifiky, ale nás všechny.

LUBOŠ TESAŘ

Foto J. Kvid

Použito materiálu RNDr. M. Lánské a RNDr. V. Petříčka ze Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody.

K tématu se pro jeho závažnost ještě vrátíme v některém z dalších čísel.